ANT

Kıbrıs Türkleri Niçin Silah Bırakıyor?

Haftalık Dergi • 21 Kasım 1967 • Sayı: 47 • 125 Kuruş

KIBRIS'TA EMPERYALİST OYUNU

HAFTANIN NOTLARI

Koç'un vetosu!

Sanayi Bakanı Mehmet Turgut'un gösterişli «fiyat düşürme» politikasının içyüzü nihayet ortaya çıkmıştır. Montaj sanayii mamûllerinin çoğuna daha bir kaç ay önce zam yapıldığı, bugün uygulanan fiyat indiriminin zamdan önceki seviyeye dahi inmediği açıklanmıştır. Bu arada, montaj sanayiinin büyük kısmını elinde bulunduran Vehbi Koç, Başbakan Demirel ile görüşerek buzdolabı, radyo, çamaşır ve dikiş makinesi fiyatlarında herhangi bir indirim yapamayacağını bildirmiştir.

13 kasım

Sosyalizme açık

● Cumhurbaşkanı Sunay'ın «Anayasa sosyalizme kapalıdır» şeklindeki konuşmasının tepkileri devam etmektedir. Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü tarafından düzenlenen ve üç gün süren «Atatürk Önderliği'nde Kültür Devrimi» konulu seminerde konuşan bilim adamları, anayasanın sosyalizme açık olduğunu söylemişlerdir. Prof. Hüseyin Nail Kubalı, anayasanın demokratik sosyalizme açık olduğunu belirterek şöyle demiştir: «Devrimlerin felsefesi lâiklik ve ilericilik üzerine kurulmuştur. Aile sevgisini, halk sevgisini ve insan sevgisini ilham eden plüralist bir demokrasi anlayışına bağlı olan Atatürk devrimleri sola, daha doğrusu demokratik sosyalizme açıktır. Atatürk devrimlerinin teminatı olan 27 Mayıs Anayasasının da, bazı iddiaların hilâfına, aynı karakterdeki demokratik sola açık bulunduğu tereddüt ve münakaşa götürmez. Aksini iddia etmek, Atatürk, 27 Mayıs Devrimi ve anayasamızın batılı anlamda demokratik hüviyetini bilmemek veya bilerek inkâr etmek olur.»

TÖS'ün direnişi

● Milli Eğitim Bakanı İlhami Ertem'in, kendi bölgesindeki seçmenlerine tanıtmak amacıyla düzenlenen bir toplantıda konuşan TÖS Başkanı Fakir Baykurt «Ben altı yaşındaki oğlumu hizaya getiremiyorum. Ertem bizi asla hizaya getiremez» diyerek 21 direnme kararından üçünü uygulamağa başladıklarını açıkladı. Bu kararlara göre öğretmenler bundan böyle bakanın gittiği yerlerdeki toplantılara katılmayacak, gerekirse dersleri boykot edecek ve hademe sendikalarının grev kararlarını destekleyeceklerdir. (Öğretmen temsilcilerinin geçen hafta Demirel ile yaptıkları görüşmede bulunan TÖS yöneticisi Türkkaya Ataöv'ün tuttuğu notlar 13. sayfamızdadır.)

14 kasım

İşin kolayı

● Türkiye'de gittikçe artan eğitim ihtiyaçlarını mevcut düzenle karşılayamayan iktidar, işin kolayına kaçarak halk çocuklarının eğitim yapmasını önleyecek tedbirlere başvurmaktadır. Bu maksatla orta dereceli okullarda uygulanmak üzere yeni bir sınıf geçme ve sınav yönetmeliği yürürlüğe konulmuştur. Buna göre, öğrenciler ortaokulu en geç beş yılda, liseyi ise en geç dört yılda bitireceklerdir. Bu süre içinde ortaokul ve liseyi bitirmeyen veya iki yıl üstüste sınıfta kalan öğrencilerin kayıtları silinecektir. Öğrenciler bir ders yılında 20 gün devamsızlık gösterdikleri takdirde başarısız sayılacak ve kayıttan çıkarılacaklardır. İkili, üçlü eğitim yapan ve bir sınıfa yüze yakın öğrenci sokarak doğru dürüst öğrenim yapma imkânını ortadan kaldıran Milli Eğitim Bakanlığı, kendi yetersizliğinin acısını öğrencilerin sırtından çıkarmaktadır.

Hatır için

● Kültür Devrimi seminerine Pakistan delegasyonu başkanı olarak katılan Emekli General Gülzar Ahmet, yaptığı basın toplantısında CENTO Andlaşması'nın artık işlemez hale geldiğini belirterek «İran ve Türkiye'nin hatırı için CENTO'da kalıyoruz» dedi.

Sunay çekilmelidir

● Anayasanın sosyalizme kapalı olduğunu ileri süren Sunay'ın konuşması TİP teşkilatında da tepki yaratmıştır. TİP Konya İl Başkanı Ali Kurt, Sunay'a bir telgraf çekerek «Bir yabancı ülkede anayasanın sosyalizme kapalı olduğu şeklinde beyanat vermenizin sizi anayasa dışına düşürdüğü kanısındayım. Kendinize ve Türk Milletine yapacağınız en büyük görev, cumhurbaşkanlığından çekilmenizdir» dedi.

15 kasım

Amerikan Üsleri

● Amerikan Senatosu anavatanda ve deniz aşırı topraklardaki Amerikan üslerinde yapılacak değişiklik ve inşaat projeleri için 2 milyar 142 milyon dolar harcanmasını onayladı. Bu yıl Amerikan üslerinin genişletileceği ülkeler arasında Türkiye'de bulunmaktadır. Bilindiği gibi, AP Hükümeti, bu üslerin NATO Andlaşmasına göre kurulduğu iddiasındadır. Oysaki, NATO Andlaşması'nın süresi 1969'da sona erecektir ve devam edip etmeyeceği şüpheli bir andlaşmaya dayanarak Amerika'nın üslerini genişletmesi en basit mantık kurallarına aykırıdır. Görünüş odur ki, Amerika'ya Türkiye'de dahil bazı NATO üyelerinden andlaşmanın 1969'dan sonra da sürdürülmesi için garanti almıştır.

Savaşı reddettiler

● Vietnam'daki insanlık dışı savaşa katılmamak için 23 Ekim'de İntrepid uçak gemisinden kaçan dört Amerikan deniz piyadesinin Japonya'ya veya bir başka tarafsız ülkeye sığınacağı, Amerika'nın Tokyo Elçiliği tarafından açıklandı. Dört savaş aleyhtarı Amerikalı Tokyo'da yaptıkları basın toplantısında Vietnam'daki savaşın yönetiliş tarzını öğrendikten sonra kaçmaya karar verdiklerini belirtmişler, Vietnam Savaşı'nı kınamakta devam edeceklerini açıklamışlardı. Öte yandan, Amerikan Dışişleri Bakanı Dean Rusk'ın Newyork'ta yapacağı bir konuşmadan önce toplantının düzenlendiği otelin civarında toplanan binlerce barış nümayişçisi ile atla ve yaya polisler arasında yer yer çatışmalar olmuştur. Nümayişçilerden 21'i polisler tarafından tutuklanmıştır. Amerika'nın yürüttüğü insanlıkdışı savaşa karşı Amerika'nın kendi içindeki muhalefet gün geçtikçe şiddetlenmektedir ve bu durum herhalde gelecek başkanlık seçimlerini etkileyecektir.

16 kasım

CHP duvarı!

● CHP yöneticilerinin, kendi partilerinin solundakilere karşı saldırıları devam etmektedir. CHP Ankara İl kadın kolları kongresinde konuşan İnönü «Hem aşırı sağ, hem aşırı sol bize karşı birleşiktir. Bunu bilesiniz. Biz her ikisine karşı da aşılmaz, yıkılmaz teminat duvarıyız. Planlı kalkınmaya taraftarız. Bu fikri şimdi bütün partiler benimsemiştir. Bu onbeş yıllık çalışmalarımızın memlekete getirdiği bir faydadır. CHP'nin ekonomi politikası karma ekonomiye dayanmaktadır» dedi.

İNÖNÜ

İmdat çağrısı

● İngiltere Başbakanı Wilson, Avrupa sanayiinin Amerikan sermayesinin eline geçmekte olduğunu açıklayarak «Amerikan iş çevrelerinin ve sanayiinin memleketimizin sanayiini eline geçirmesine müsaade ettiğimiz takdirde İngiltere ve Avrupa sanayiinin ilerleme temposuna bizler değil onlar karar verecektir» dedi ve Ortak Pazar ülkelerini, geniş ve güçlü bir Avrupa teknolojisi meydana getirmeye çağırdı. Wilson'un bu sözleri, geçen haftaki yorumumuzda bahsedilen tehlikeyi bazı sun'i tedbirlerle bertaraf etmekten çok uzak kalmaktadır.

Cahil...

..Karacahil

İşverenlerin Cehaleti

Sosyal Sigortalar Kurumu Hekim ve Eczacılar Sendikası tarafından Mayıs ayında düzenlenen 3. Tıp Kongresi'nin Sosyal Sigortalar Kurumu ve Yaşlılık Sorunu ile ilgili panelinin zabıtları bir Kitap halinde yayınlanmıştır. Kitapta çalışma hayatı ile ilgili değerli bilgiler ve görüşler yer almaktadır. Bu arada, işverenlerin eğitim durumu ile ilgili bir istatistik de Ortopedi Uzmanı Dr. Aziz Uluçöl tarafından açıklanmıştır. Devlet sektörü ve özel sektör dahil olmak üzere Türkiye'deki 144.125 işverenden 16.858 (yüzde 11.7) okuma yazma bilmemekte, 18.860 (yüzde 13.1)'i mektep mezunu değildir, 71.011 (yüzde 49,3)'i sadece ilkokul mezunudur, 17.247 (yüzde 12)'i ortaokul mezunu, 10.228 (yüzde 7,1)'i lise mezunu, 3.407 (yüzde 2,3)'i meslek okulu mezunu ve sadece 6.514 (yüzde 4,5)'i yüksek okul mezunudur. Bu yüzde 4,5 oranından yüksek okul mezunlarının da büyük bir kısmı da devlet sektöründeki genel müdürlerdir. İşte, işçilerin henüz cahil oldukları için bağımsız bir politik güç haline gelmesine karşı çıkan ve yönetimi sadece kendi ellerinde bulundurmak isteyen işverenlerin yürekler acısı durumu

17 kasım

Grev hakkına darbe

● **Çalışma Bakanlığı tarafından, gr. / hakkını kısıtlamak üzere hazırlanan kanun tasarısı Başbakanlığa sevkedildi. Tasarı Parlâmentodan geçerek kanunlaştığı takdirde işçilerin grev yapması hemen hemen imkânsız hale gelecektir. (Kemal Sülker'in bu konudaki yazısı 14. sayfamızdadır.)**

Beraat etti

● Mao Çe Tung'un «Teori ve Pratik» adlı kitabı dolayısıyla «Komünizm propagandası» yapmaktan sanık olarak yargılanan Sol Yayınları sorumlusu Muzaffer Erdost, Ankara Birinci Ağır Ceza Mahkemesinde iki saatlik bir duruşmadan sonra beraat etti. Erdost savunmasında savcının kitaptaki cümle ve terimleri iddianameye değiştirerek aktardığını söyleyerek **«Acaba gerçekten iddia makamı toprak ağası** ile **toprak sahibini, bürokrat kapitalistler** ile **kapital sahibini** birbirinden ayıramıyacak kadar ve dolayısıyla bizzat bu dâvayı anlayıp kavrıyamayacak kadar genel bilgiden mahrum mudur?» diye sormuştur.

Yargıtay bozdu

● **İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından** «Komünizmi övme» **iddiasıyla 1,5 yıl hapse mahkûm edilen Kirpi Dergisi yazarı Naci Sadullah ile sorumlu müdürü Kaya Çelikkanat hakkındaki hükmü Yargıtay bozdu.**

18 kasım

MDO'cular

● Cenazeler ve Kıbrıs gibi iki büyük dertle baş edemeyen iktidarın karşısına şimdi de bir «MDO» meselesi çıktı. Geçen hafta **«Bugünkü meşru nizamı yıkıp şahıs veya zümre diktatoryasına gitmek için gizli cemiyet kurmak»** la suçlanan tabii senatörlerden Mucip Ataklı, Sezai Okan, Şükran Özkaya, Ekrem Acuner, Suphi Karaman ile CHP Milletvekili Hüsnü Özkan'ın dokunulmazlıklarının kaldırılmasıyla ilgili tezkere parlâmentoya gönderildi. 8-15 yıl hapsi istenen MDO'cular arasında Tabii Senatörlerden Emanullah Çelebi, Refet Aksoyoğlu, Fahri Özdilek, Muzaffer Yurdakuler, Haydar Tunçkanat, Suphi Gürsoytrak, Ahmet Yıldız, G. P. Senatör ve Milletvekillerinden Necip Seyhan, Sakıp Hatunoğlu, Fehmi Alpaslan, İhsan Kabadayı, CHP lilerden Hıfzı Oğuz Bekata, Kenan Esengin, Mustafa Ok, B. P. li Sıtkı Ulay, eski İller Bankası Genel Müdürü Selahattin Babüroğlu, Çağlar Kırçak, Cemil Algur, İnanç Ayaş, Sencer Güneşsoy da bulunmaktadır.

ODTÜ'ye baskı

● **Ankara temizlik işçilerinin düzenlediği grevi destekler mahiyette bildiri yayınladığı için Orta Doğu Teknik Üniversitesi Öğrenci Derneği Başkanı Cengiz Haksever mahkemeye verildi. ilk duruşmada,** «politikaya karıştığı» **gerekçesiyle derneğin kapatılması da istendi.**

19 kasım

Sandalye kavgası

● **Özel İdareye 5 milyon liralık bono borcunu ödeyemeyen Türkiye Öğretmenler Bankası'nda Genel Müdür Selver Bedii Kalkancı'nın görevinden alınmasından sonra da sandalye kavgası devam etmektedir. Eski Genel Müdürün adamı olduğu gerekçesiyle görevinden alınan Personel Müdürü Doğan Ünlü'den sonra Yönetim Kurulu Başkanı Sait Kemal Mimaroğlu ile Yönetim Kurulu Başkan Vekili, İlköğretim Genel Müdür Yardımcısı İrfan Orelay'a da yol göründüğü söyleniyor. Öğretmenler ile tek ilgisi adından ibaret olan bankanın şahıslara açtığı krediler de müfettişler tarafından gözden geçirilmeğe başlanmıştır.**

Kanlı soygun

● **Başkan Sukarno zamanında Amerikan şirketlerine ait olup solcu yönetim tarafından elkonularak millileştirilen kauçuk ekim alanları, kauçuk işletmeleri, yeni sağcı yönetim tarafından, eski anlaşmalar çerçevesinde, Amerikan şirketlerine geri verilmektedir. İlk olarak Uniroyal Inc. Şirketi'ne 20 bin hektar kauçuk ekim alanı işletilmek üzere verilmiş ve şirketin uzmanları burada çalışmağa başlamıştır. Amerika'nın Endonezya'daki sağcı generallere niçin darbe yaptırdığı böylece ortaya çıkmıştır. Türkiye'yi Endonezya gibi bir katliâma sürüklemek isteyen sağcı basın, bilerek yada bilmeyerek aynı oyuna gelmektedir.**

HAFTANIN YORUMU

DOĞAN ÖZGÜDEN

Asıl suçlu Amerikadır

Pusulasız lider Rauf Denktaş'ın utanç verici Kıbrıs seferinden sonra halkoyuna hâkim olan ezikllk, faşist Grivas'ın iki Türk köyüne yaptığı baskından sonra milli bir infiale dönüştü. Geniş zaman içinde meseleleri serinkanlılıkla değerlendirip köklü çözümyolları aramaya yanaşmayan politika esnafı, bu infiali istismar ederek «intikam, misilleme» **edebiyatına girişti. Olan olduktan ve 28 Türk'ün kanı döküldükten sonra gizli oturumlarda Hükümete «savaş» yetkisi verildi. Grivas'ın bütün barikatları yıkıp silâhları ele geçirdikten sonra Boğaziçi ve Geçitkale'den çekilmesi, iktidar çevrelerinde Demirel iktidarının** «erkekliğini» **ispatlaması olarak yorumlandı. Oysa bütün bunlar, ANT'ın iç sayfalarında detaylı olarak açıklandığı gibi, Ortadoğu'da oynanan kirli bir oyunun çeşitli safhalarıdır. Grivas da, Yunan Cuntası da, Demirel iktidarı da, Amerika'nın, Ortadoğu'da son zamanlarda kendi aleyhine bozulan kuvvet dengesini tekrar sağlamak için giriştiği bu oyunun zavallı piyonlarıdır.**

Belki bundan sonra da Kıbrıs Türkleri ve Türkiye'nin lehine imiş gibi görünen bazı gelişmeler olacaktır. Meselâ, bu satırların yazıldığı sırada kanlı baskının baş aktörü Grivas'ın Yunanistan'a geri çekildiğine dair söylentiler çıkmıştır. Ama bu dahi bir piyonun yer değiştirmesinden başka anlam taşımayacaktır. Amerika, Kıbrıs'ı NATO çerçevesi içinde bırakmak ve adadaki üsleri kendi kontrolünde tutmak için başka kuklaları sahneye sürecek, ne bahasına olursa olsun, **«Türk ve Rum halklarının barış içinde yaşadığı, üslerden arınmış bağımsız bir Kıbrıs»** formülüne daima karşı çıkacaktır. Bu bir faraziye değil, yıllardır süregelen olayların doğruladığı bir gerçektir. Nitekim, Kıbrıs'lı Türk mücahitleri de kanlı mücadelelerden sonra bu gerçeğin farkına varmışlar ve yayınladıkları bildiride **«Kıbrıs üzerinde oynanmakta olan emperyalist Anglo - Amerikan oyunlarının iyice bilinmesi gerekir»** diyerek asıl mücadelenin Anglo-Amerikan emperyalizmine karşı verilmesi gerektiğini açıklamışlardır.

Kıbrıs sorunun uzun vâdeli çözümyolu, ne Kıbrıs'taki Rumlara misilleme yapmak ne de Yunanistan'a savaş ilân etmektir. Çünkü bu teşebbüslerde başarı sağlansa dahi, Amerikan politikasının dümensuyunda giden ve bütün silâhlı kuvvetlerini NATO kanalıyla Amerikan generallerinin emrine vermiş olan iktidar, ergeç ric'at etmek zorunda kalacaktır. Çıkaryol, yıllardır birbirine kırdırılan Türk ve Rum halklarının karşılıklı masaya oturarak «barış içinde bir arada yaşayacakları üslerden arınmış bağımsız bir Kıbrıs» **yaratmalarıdır. Makarios da son zamanlardaki tutumuyla, Grivas'a ve faşist Yunan Cuntası'na rağmen, bu çözümyolunu benimsediğini göstermiştir. Türk ve Rum halkları Kıbrıs'ta Anglo - Amerikan emperyalizmine karşı tek cephe teşkil edebildikleri takdirde, bu aynızamanda, Türkiye ve Yunanistan halklarının ortak kurtuluşuna doğru ileri bir adım olacaktır. Çünkü 1919'larda da Türkiye ve Yunanistan'ı birbirine kırdıran ortak düşman Amerika idi, bugün de asıl düşman Amerika'dır. Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs halkları, birbirlerine karşı değil, bu ortak düşmana karşı savaşmak zorundadırlar.**

DEMİREL KABİNE TOPLANTISINDAN ÇIKIYOR
— Erkekliği ispatlamak için... —

Kıbrıs Türkü Silah Bırakıyor

Süleyman İktidarı'nın en büyük başı Başbakanlık kapısında göründüğünde takvimler 16 Kasım 1967 Perşembeyi, saatler ise 10.05'i gösteriyordu. Uykusuzluk ve yorgunluktan gözleri kançanağına dönmüş olan gazeteciler derhal çevresini alarak, **«Son durum nedir?»** diye sordular. 12.5 saatlik Bakanlar Kurulu toplantısının mahmurluğundan henüz sıyrılamayan Demirel, uykusuz başını dik tutmaya çalışarak şu cevabı verdi:

«Kıbrıs'ta Rumlar tarafından dün saat 20'de işgâl edilen Türk köyleri bugün sabahın erken saatlerinde tahliye ettirilmiştir. Bu gibi tasallutların tekerrür etmemesini ümit ederim.»

Demirel her işin bittiğini söylüyordu ama, Kıbrıs'ta her şey henüz yeni başlıyordu. Çünkü aynı saatlerde başarısız Kıbrıs seferinin kahramanı Rauf Denktaş, ANT muhabirine şunları söylüyordu:

«Bütün korkum, Lefkoşe ve öteki bölgelerde mücahitlerin silâhlarını bırakmasıdır.»

Denktaş'a bu sözleri söyleten ya altıncı duygusu ya da bildiği bir takım şeylerdi. Bildiği şeylerin neler olduğunu tahmin edebilmek için de sonun başlangıcına doğru gitmek gerekiyordu...

1962 Aralık'ından bu yana elde silâh, Kıbrıs anlaşmazlığının ancak silâhla çözümlenebileceğini umud eden Kıbrıs Türk'ü, aradan geçen uzun süre sonunda güvendiği dağlara kar yağdığını görmüştü. Daha doğrusu, Kıbrıs sorununun silâh yoluyla çözümlenmesinin artık imkânsız olduğu gerçeği, artık en saf insanın sezebileceği kadar gün ışığına çıkmıştı.

Rumların, **«salam politikası»** başarı ile yürüyor, her geçen gün, Çağlayangil ve İnönü'nün inançlarının aksine, Rum toplumu yararına işliyordu. Onun için bugünden barış masasına oturmanın, silâhtan arınmış, bağımsız Kıbrıs üzerine görüşmenin yararları olduğu muhakkaktı. İleride koşullar değiştiğinde bugün öne sürülebilecek istekleri masanın üzerine koymak da mümkün olmayabilirdi.

Ancak, çıkarlarını tehlikeye düşüren böyle bir çözüm yoluna gerek Atina ile Ankara, gerekse Washington ile Londra şiddetle karşıydı... Atina, Enosis'in gerçekleşmemesinden, Washington ve Londra üslerden arınmış bağımsız bir Kıbrıs'ın tarafsız blokta yer almasından, Ankara ise böyle bir çözüm şeklini yıllardan beri **«Kıbrıs Türktür»** sloganlarıyla şartlandırılmış Türk halk oyuna kabul ettirememekten korkarak barış masası kurulmasına karşı çıkıyorlardı.

● Hükümet tedbir almakta yine geç kalıyor.

Ne var ki, Kıbrıs'ta Türk ve Rum toplumlarını yönetenler, silâhların bırakılarak barışa *gidilmesi konusunda* tabandan gelen baskıya dayanacak gücü artık kendilerinde bulamıyorlardı. Denktaş'ın Makarios tarafından serbest bıraktırılması, 20 Temmuz'dan bu yana Ada'da silâhların susmuş olması, başta Atina olmak üzere Londra ve Washington'u adamakıllı tedirgin ediyordu.

İşte, Amerikan kuklası Atina Cuntası'nın temsilcisi Grivas'ın emrindeki faşist Rum millî muhafız kuvvetlerini Boğaziçi ve Geçitkale'ye saldırtması, önceden tezgâhlanan bir plânın birinci bölümünü teşkil etmektedir.

Çarşamba günü saat 14'te Geçitkale ve Boğaziçi köyleri çevresinde başlıyan çarpışma ile ilgili haberler Ankara'ya saat 17'de ulaştığı zaman pek önemsenmemişti. O kadar ki, bakanlar kurulu üyelerinin çoğunluğu o sırada seyrettikleri millî futbol maçından ayrılmaya dahi lüzum görmemişlerdi. Saat 18'den sonra zırhlı araçlar ve Yunan askerlerinin desteğindeki Rum millî muhafız birliklerinin ağır ağır ilerledikleri yolunda haberler gelince, başta Dışişleri Bakanlığı olmak üzere yetkililer ayılmış, ancak o zamana kadar Geçitkale ve Boğaziçi köyleri düşmüştü.

Demirel'in Genelkurmay Başkanı Tural ve kuvvet komutanlarını Başbakanlığa çağırdığı saatlerde, Atinada Cunta'nın Genelkurmay Başkanlığı'nda generaller aynı konuyu görüşüyorlardı. Bütün sivil hava alanlarının kapatılması yolunda kararlar alınan Atina toplantısının başlıca özelliği, görüşmelerde Amerika Birleşik Devletleri'nin Atina Büyükelçisi'nin de bulunması idi...

Komutanlara son durum hakkında bilgi veren Demirel, saat 21.50'de bakanlar kurulunu toplantıya çağırmış ve Lefkoşe Büyükelçiliğinden gelen raporların değerlendirilmesine geçilmişti. Raporlarda, Güney Kıbrıs'ın en önemli stratejik bölgesini kontrolu altında tutan Geçitkale ve Boğaziçi köylerinin düşmesinin giderilmesi imkânsız bir kayıp olduğu, çarpışmalarda en az yirmi kişinin öldüğü, Rumların bütün mevzileri yıktığı, silâh ve cephaneye el koyduğu, Barış Gücü'nün olupbitenler karşısında çaresiz kaldığı belirtiliyordu.

Gelen bilgilerin değerlendirilmesi uzun sürmüş ve 16 Kasım Perşembe günü başlamıştı. Demirel, sık sık kendisine telefon ederek randevu isteyen Amerika'nın Ankara Büçükelçisi'ni reddederken, zamanı geldiğinde insanın önce kendi canını düşündüğü gerçeğini perçinliyordu. Karar alınmış ve Başbakanlığa çağırılan komutanlara sabaha karşı bildirilmişti. Karar şöyle idi:

«Eğer işgal edilen Geçitkale ve Boğaziçi köyleri iki saat içinde tahliye edilmezse, garanti anlaşmalarına dayanarak Türkiye Kıbrıs'a çıkartma yapacaktır. Çıkartma kararından vazgeçilmesi için köylerin *tahliyesi kâfi değildir.* Bölgede eski dengenin sağlanması da şarttır.»

Komutanlar makamlarına gitmiş, kara, hava ve deniz kuvvetlerine alarm verilmiş, sivil hava alanları trafiğe kapatılmıştı.

● Amerikan Filosu, müdahaleye hazır bekliyor.

Genel Kurmay'ın çıkartma için plânı şöyleydi:

Evvelâ Yunanistan'ın Dedeağaç, Kavala, Rodos, Selânik'teki sivil hava alanları, sonra Midilli ve Girit'teki askeri üsleri tahrip edilecektir. Çünkü bu yapılmadan girişilecek bir çıkartma harekâtını Yunan uçaklarının engellemesi mümkündür.

Oysa, **«Kıbrıs'a çıkartma kararı»** alınmasından en az yarım saat önce Yunan Kralı Konstantin, Grivas ile telefon görüşmesi yaparak işgal edilen Türk köylerinin boşaltılmasını emretmişti. Ancak *Rumlar bu köyleri tahliye e*derken Türklere ait bütün silâh ve cephaneyi de beraberlerinde götürmüşlerdi. Kısacası, bölgede kuvvet dengesi Türkler aleyhine bozulmuş, Grivas amacını gerçekleştirmişti.

«Eşeğini kaybedip sonradan bulmasına şükreden adam»

Şöyle Düşünüyorum da!

İnsan mutluluğu üstüne düşünüyorum da, böylesi bir dünyada insana bir çıkar yol bulamıyorum. Bu dünya sevgisiz bir dünya. Dünyayı sevmiyenlerin, ağaçları, kuşları, ak bulutları, mavi göğü, akar suları, topal karıncayı, hasta kurbağayı sevmeyenlerin dünyası. İnsanoğlunu *sevmeyenlerin dünyası.* İnsanın yozlaşma belirtisi, insanın sevgisizliğiyle başlar. İnsanlar çok uzun zamandan bu yana sevgiyi unutmuşlar. Acılı. Güzelliği, dostluğu unutmuşlar. Dehşet bir özlem içinde insanoğlu. İnsanoğlu sevgi dolu bir yaratıktır.

İptida sevgi var idi. İnsanoğlu sevgisini yitirdiği gün, her şeyini de birlikte yitirdi. Doğadan, kendi asliyetinden uzaklaştı. Halbuki *insanoğlu* doğayla savaşında *kazandıkça* kendine daha çok, daha sevgiyle dönecek, doğa karşısında *ezilen* kişiliğine yeniden kavuşacaktı. Daha özgür, daha insan olacaktı.

Olmadı... İnsan doğa karşısında kişiliğine kavuşurken köleleşti. Burjuva dediğimiz mutsuz bir takım çıktı, insanlığın başına, kendi başına belâ. Burjuva sınıfı bütün has*talıklarıyla insanlığın* başında bir veba gibidir.

Burjuvazi insan soyunu yaraladı. Onulmaz yaralar açtı insanda bu insan bölüğü. İnsanlık Afyon harbinden dolayı milyon yıl geçse de utanmayacak mı? İçinde bir acı küçümsenme duymayacak mı? Toplama kamplarında işkencelerle öldürülenler yüzyıllar boyunca insanlığın kanayan yarası olmayacak mı? Vietnam savaşını insanoğlu yüzyıllar sonra da unutabilecek mi?

Almanlar diyorlar ki, biz yapmadık toplama kamplarını, Hitler ve avanesi yaptı. İnsanlık, diyor ki, Almanlar ve Hitler yaptı. Amerikalılar diyorlar ki, Johnson ve avanesi yaptı. İnsanlık diyor ki, Amerika yaptı.. Sömürgeciler yaptı, burjuvalar yaptı. Kim yaparsa yapsın, toptan üstümüzden atmağa ne kadar uğraşırsak uğraşalım, bu cinayeti insan soyu yaptı. Kendi kendimizi doğa karşısında küçülmekten kurtarabilir miyiz?

Belki bir tek şey kurtarabilir insanoğlunu, insan kuşaklarını... Burjuvaların insan soyuna bulaşmış bir hasta bölük olduğu. Bizi kurtaracak ancak ve ancak budur. Büyük *insanlık hiç bir zaman hastalanamaz.* Diyebiliriz ki, bir çağda bir bölük hastalanmış insan geldi dünyaya, ya da hastalanmak zorunda olan bir bölük insan geldi dünyaya, insanlık dışı işlemler yaptı ve def olup gitti.

Bu düşünce doğrulanırsa biki kuşakları kendi kendilerini küçümsemekten, insan soyundan utanç duymaktan kurtarabiliriz.

Biliyorum, inanıyorum bir gün insanlık **burjuvalardan, bu hastalanmış bölükten kurtulacak, dünya arınıp tertemiz olacak. Vietnam, Afyon savaşı, toplama kampları, getolar, yoksulluklar birer acı anı olacak. Bunları biliyorum, inanıyorum... Ama bu cinayetler, bu alçaklıklar insan kuşaklarını ağırlamakta devam etmeyecek mi? Korkum bu.**

Vietnam savaşı, tarihin en büyük, en utanılacak cinayetlerinden birisi... Her gün gözlerimizin önünde sürüp gidiyor. Buna karşın bana öyle geliyor ki, daha her şeyi yitirmedik. Bir şeyleri, biraz dostluğu, biraz sevgiyi kurtarabilir, gelecek kuşaklara verebiliriz. Daha her şeyi yitirmedik, bir Che Guevara var. Daha her şeyi yitirmedi insan soyu, bir Nazım Hikmet var. Daha her şeyi yitirmedi insan soyu, Vaşingtonda yürüyenler var. Daha her şeyi yitirmedi insan soyu, Küba var. Daha her şeyi yitirmedi insan soyu, Vietnam'da döğüşen Vietnamlılar var.

Vietnamda döğüşenlerin kanı insanlığın bütün kirlerini yıkayabilir belki. Vietnam'da döğüşenlerin ışık gibi akan kanlarından taze, sevgi dolu, dostluk dolu yepyeni bir insanlık doğabilir. İnsan *soyu umutlu,* mutluluk dolu bir dünyaya ulaşabilir. Vietnamda döğüşenlerin kanı insanlığın hastalıklarına derman olabilir...

İnsan mutluluğu üstüne düşünüyorum da, böylesi bir dünyada insanlık kurtuluş yolunu bulmuştur belki... Vietnamlıların kanı bir mutluluk muştusudur belki. Şöyle bir düşünüyorum da, sömürücülere peşkeş çekilmiş memleketimde karanlığımın, umutsuzluğumun, ağılı acımın üstüne, mutsuzluğumuzun üstüne pul pul ışıklar dökülüyor. Yüreğim apaydınlık oluyor. Dost ihânetlerine karşı.

Yaşar Kemal

KOMUTANLAR TOPLANTIDAN ÇIKIYOR
— Kıbrıs'a çıkartma, ama nasıl? —

gibi Denktaş'ın serbest bırakılmasını bir övünme vesilesi yapan iktidarın başı, Rumların köyleri boşaltmasını da **«Köyler tahliye ettirilmiştir»** diyerek kendisine yontuyordu. Oysa, çıkartma kararının gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceği de çok şüpheliydi. Çünkü, Kıbrıs'a çıkartma kararı alındıktan en çok yarım saat sonra Akdeniz'deki Amerikan 6. Filosu'na ait bazı gemiler Kıbrıs ile Türkiye arasına girip tampon görevine başlamışlardı. Haber, Paris radyosundan Agence France Press'e dayanılarak şöyle verilmişti:

«Amerikan 6. Filosu'na bağlı bazı gemiler, Türkiye'nin Kıbrıs'a çıkartma yapması ihtimaline karşı Akdeniz'de Ada ile Türkiye arasındaki sularda devriye gezmeğe başlamışlardır.»

● Demirel, hükümetin gücünü ispata çalışıyor.

Olaylar gelişirken Demirel Hükümeti, Türkiye Büyük Millet Meclisini de olağanüstü toplantıya çağırmıştı. Görüşmelerin gizli yapılmasını isteyen Demirel, Parlâmentodan **«Türk Silâhlı Kuvvetlerinin Kıbrıs'a müdahalesi ve lüzum, hudut ve şümûlü Hükümetçe takdir ve tâyin olacak şekilde yabancı ülkelere gönderilmesi»** konusunda yeniden yetki alıyordu. **«Kıbrıs'a çıkartma yapmamakla Türk milletinin erkekliği öldürüldü»** diyerek iktidara gelen AP, çevresine ve dünya kamuoyuna **«kuvvetli hükümet»** olduğunu bu olayla göstermeğe çalışıyordu. Genelkurmay Başkanı'nın, kuvvet komutanlarının başbakanlığa çağırılması, direktifler verilmesi, çıkartma kararı alınması, Demirel'in anlayışına göre güçlü olmaya yetiyordu. Oysa, güçlü hükümet olmanın başka koşulları vardı. Önemli olan bir kere karar almak, emir vermek değil, karar ve emirlerin başarı ile uygulanmasını sağlamaktı. Bunun mümkün olup olmadığını da, olaylar ispatlayacak biçimde gelişmemişti...

«Ben sandıktan çıktım. Madem çoğunluk bende, her istediğimi yaparım» düşüncesiyle hareket eden Demirel'in ve çevresindekilern 120 bin Kıbrıs Türk'ünü düşündüğü yoktu. Oysa, 120 bin Türk, haysiyetli bir barış istiyordu, artık silâhları bırakıp yuvasına, işine, okuluna dönmek istiyordu. Rum toplumu da aynı şeyleri düşünüyordu. Ölmek korkusu, öldürülmek işkencesi özgür yaşayamamanın tedirginliği içindeki Rum toplumu, Türklerle barış masasına oturarak asgari müştereklerde anlaşıp silâhtan arınmış, bağımsız bir Kıbrıs'ta yaşamak istiyordu.

Kıbrıs'taki her iki toplum da, Ada dışındaki başkentlerin kendi çıkarlarını düşündüklerini anlamış, âlet olmaktan bıkmış, tek kelime ile bıçak kemiğe dayanmıştı. Gerek Türk, gerek Rum toplumunun bu içten isteklerini gerçekleştirmeye çalışanların büyük bir kısmı, baştaki terörist liderler tarafından öldürülmüştü. Cinayetleri örtbas etmenin en basit yolu da, öldürülen Türk'ün Rum kesimine, öldürülen Rum'un ise Türk kesimine bırakılmasıydı.

● Kıbrıs Türk'ünün düşmanı emperyalizm.

Ne Atina, ne Ankara, ne Londra ve ne de Washington, barış ve huzur isteyen Kıbrıs halklarının isteklerine engel olamayacaklardır. Çünkü, aklın, mantığın ve gerçeklerin Kıbrıs için gösterdiği çözüm yolu, yalnız ve yalnız Kıbrıs halkları temsilcilerinin silâhları bırakıp barış masasına oturmalarıdır. Türkiye'den umudu iyiden iyiye kesen Türk mücahitlerinin silâhlarını önce bırakmaları ve Atina'nın baskısını omuzlarında taşıyan Rumların Türkleri izlemeleri uzak değildir. Çünkü aynı Ada'da yaşayan Rumlarla Türklerin birbirine düşman olması için sebep yoktur. Asıl düşman, her iki toplumu birbirine düşüren emperyalistler ve onların kuklalarıdır.

Nitekim, Denktaş Skandalı'ndan sonra bir bildiri yayınlayan İstanbul Kıbrıs Türk Talebe Cemiyeti **«Kıbrıs üzerine oynanmakta olan emperyalist Anglo-Amerikan oyunlarının iyice bilinmesi gerekir. Kendi işlerine gelmediği için Türk'ü desteklemesi imkânsız olan bu devletlerin arabulucu rolünde getirdikleri her teklifin temelini Yunanistan'a ilhak teşkil etmiştir. Kahrolsun, filolarını önümüze çıkaran Amerika ve üslerinin selameti için Kıbrıs Türk'ünü katlettiren İngiliz emperyalizmi....»** diyerek bu gerçeği ortaya koymuştur.

Kıbrıs Türkünün bundan sonraki mücadelesi, Anadolu Türkü ile elele Anglo-Amerikan emperyalizmine karşı yürütülecektir.

Türkiye Sosyalizminin Özellikleri

TİP Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar, Türk sosyalistlerine karşı girişilen asılsız ve kasıtlı suçlamalar karşısında geçen Pazar günü İstanbul'da yapılan parti toplantısında Türkiye sosyalizminin özelliklerini şöyle açıklamıştır:

Mehmet Ali AYBAR

Türkiye sosyalizmi, işçisi, köylüsü, zanaatkârı, küçük esnafı, arkasız memuru, namuslu aydını, toplumcusu ile bütün emekçi sınıf ve tabakaların iktidarını öngörür. Emperyalizmin boyunduruğunda yaşamak, emekçi sınıf ve tabakalar arasındaki esasen düşmanca olmayan çelişileri iyice yumuşatmış, bütün emekçi sınıf ve tabakaların Amerikan emperyalizmi ve onun içimizdeki aracı ve ortaklarına karşı kenetlenmelerine, âdeta bütünleşmelerine yol açmıştır. Bundan dolayı sosyalizmi kuracak olan iktidar, bir tek emekçi sınıfının iktidarı olmayacak, bütün emekçi sınıf ve tabakaların demokratik iktidarı olacaktır. Türkiye sosyalizminin birinci özelliği budur. TİP tüzüğünün ikinci maddesi «TİP, Türk işçi sınıfının ve onun demokratik öncülüğü etrafında toplanmış bütün emekçi sınıf ve tabakalarının (ırgat ve küçük köylülerin, aylıklı ve ücretlilerin, zanaatkârların, küçük esnaf ve dar gelirli serbest meslek sahipleri ile ilerici gençliğin ve toplumcu aydınların) kanun yolundan iktidara yürüyen siyasi teşkilâtıdır» der. Dikkat edilsin: İşçi sınıfının önderliğinde bile denmemiş; demokratik öncülüğü etrafında toplanmış bütün emekçi sınıf ve tabakaların **denmiştir. Bu, Türkiye sosyalizmini nitelendiren son derece önemli bir özelliktir.**

Türkiye sosyalizminin ikinci özelliği, aşağıdan yukarı bir hareket olması ve tepeden inmeciliği kesinlikle reddetmesidir. Bu ikinci özellik, esasen birincisinin doğal bir sonucudur. Bu ikinci ilke de, tarihimizin özelliklerinden gelmektedir. Halkımız kuşaklardan beri tepeden inme, merkeziyetçi, eli sopalı, ceberrut Osmanlı tipi devlet anlayışı ve yönetiminden çok ıstırap çekmiştir. Bundan dolayı da tepeden inmeciliğin her çeşidine karşıdır. Demokratik oy hakkına sahip çıkmıştır. Halkın bu isteklerine saygı gösterilmedikçe sosyalizm kurulamaz. Kaldı ki, tepeden inme sosyalizm yoktur, olamaz. Tepeden inmecilik, halkın felsefesi, halkın ekonomik, sosyal ve politik düzeni demek olan sosyalizm ile asla bağdaşamaz. Tepeden inmecilik, sosyalizmin red ve inkârı demektir.

Türkiye sosyalizminin üçüncü özelliği, kıskançlıkla istiklâlci olmasıdır. Bu da tüzüğümüzde yazılıdır. Bağımsızlığa kıskançlıkla sarılmıştır. Bu ilke önce dış politikamızın temelidir. Bugün nasıl Amerikan emperyalizmine karşı duruyorsak, yarın hangi yabancı devlet Türkiye'ye göz dikerse, ona karşı da aynı azim ve şiddetle karşı koyacaaltına girmeyecektir. TİP'nin iktidarında hiçğız. Türkiye hiçbir yabancı devletin nüfuzu altına girmeyecektir. TİP'nin iktidarında hiçbir devletin Türkiye topraklarında yeri olmayacaktır.

Aynı prensibe, yabancı sosyalist partiler karşısında da sımsıkı bağlıyız. TİP hiçbir milletlerarası sosyalist örgüte bağlı değildir Hiçbir enternasyonal ile ilişkimiz yoktur Kimseden hiçbir merkezden emir almayız. Bunu, üstelik sosyalistçe dayanışmaya da aykırı sayarız. Dayanışma, bağımsız, güçlü varlıklar arasında, eşitlik içinde gerçekleşir. Sosyalizm, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, özellikle Yirminci Yüzyılın İkinci yarısından itibaren her yerde bağımsız bir hareket şeklinde gelişmektedir. Hele Üçüncü Dünya devletlerindeki sosyalist hareketler, bağımsızlıklarına sımsıkı sarılıyorlar. Örneğin yeni bağımsızlıklarına kavuşan milletler, sosyalizm yolunu hiçbir vesait kabul etmeden kendi güçleri ve olanakları ile araştırıyor ve buluyorlar. Herhalde biz TİP'liler, Türkiye sosyalizmini kendi anlayış çerçevemiz içinde, kendi gücümüzle, yâni emekçi halkımızla elele, omuz omuza gerçekleştireceğiz. Maddi, manevi bütün milli varlıklarının tam mânası ile değerlendirilmesi, emekçi halkın iktidara gelerek devlet çarkını milli menfaatlere gerçekten hizmet eder hâle getirilmesi olarak, sosyalizm, önce milli ve insancı anlamda milliyetçi bir harekettir.

Sosyalizm yarının kalkınmış, halkı mutlu ve kendi kendisinin efendisi olmuş, itibarlı tam bağımsız, demokratik Türkiyesidir. Hedef uzak değil, yakındır. Emekçiler uyanıp örgütlendikleri ölçüde hızla yaklaşmaktadır.

KOLAY MI BAŞBAKANLIK

Demirel'in gazetecilerle Kıbrıs olayları üzerine yaptığı konuşmadan:

Soru: Rumların emin adımlarla Enosis'e ilerlediği şeklinde yapılan yorumlar hakkında düşünceniz nedir?

Cevap: Vak'alar ortada. Yorum yapanlar olacaktır. Yorumlar bizim kontrolümüzde değildir.

Soru: Rumların hunharca katliamı devam etmiştir. Bu konuda ne diyorsunuz?

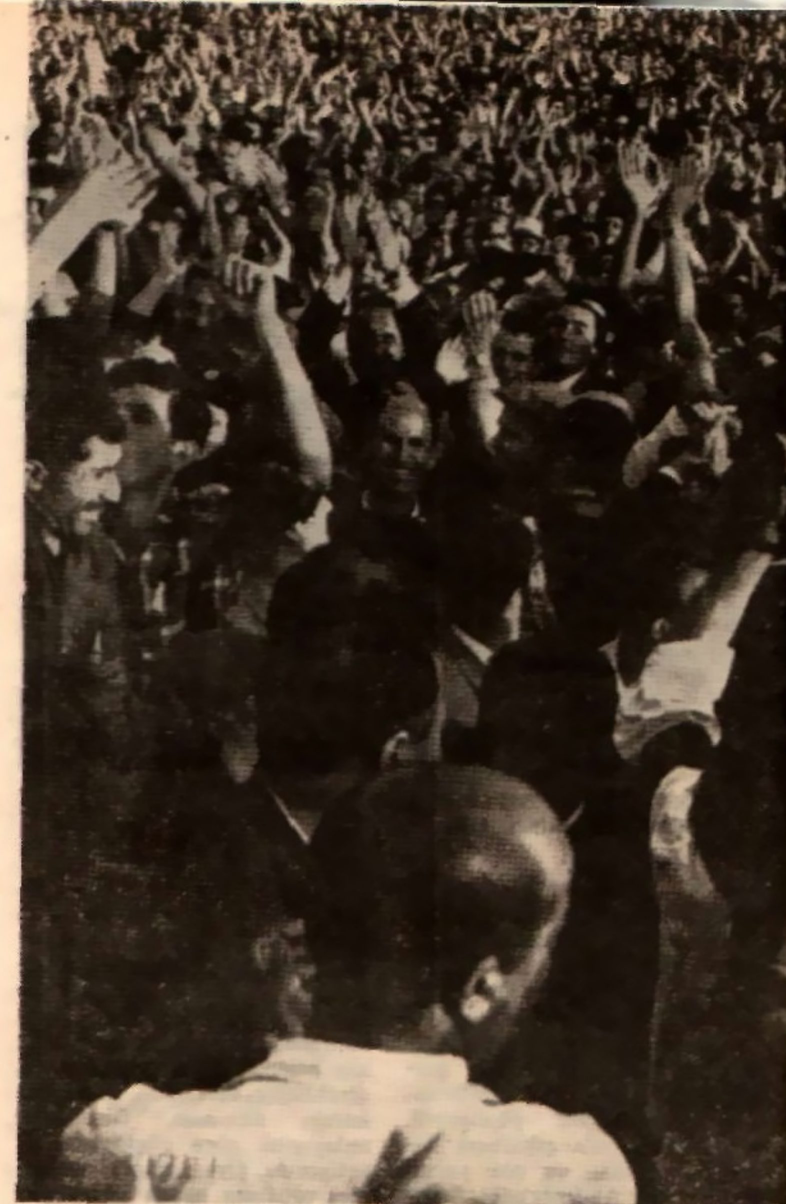
Cevap: 1965 yılına kadar Rumlar işgâl ettiği yerden çekilmemişlerdir. Bunun sebebi vardır. Şimdi çekilmeye mecbur edildiler. Bunun da sebebi vardır.

Soru: Küçük gönderdiği mesajında mücahitlerin direnişlerinin zayıfladığını söylüyor. Bu konuda ne dersiniz?

Cevap: Mesaj aldık, cevap verildi. Herkes mukavemettedir. İşinin başındadır. Bir cidal cereyan ediyor. Bu kolay bir iş midir?

İL KONGRESİ ERTELENDİ

TİP'teki ihtilafın gerçek sebebi nedir?

TİP bugün Türkiye'nin tek sosyalist partisidir; emekçi Türk halkının tek umududur. Partinin üyeleri ve yöneticileri, bu hareketi bölmek için bir takım çevrelerin giriştiği tahriklere karşı uyanık olmak, birlik ve beraberliği hassasiyetle korumak zorundadırlar...

CHP'nin **«alievi»** sözcüsü durumunda **bulunan bir** dergi, TİP'in **«kanun dışı»** bir eğilim içinde olduğunu ispatlamak gayretiyle hazırladığı son sayısında, birçok haksız yakıştırmalar ve suçlamalar yanında, parti içindeki bir anlaşmazlığı da ele alarak istismar etmeğe kalkışmıştır.

Derginin piyasaya çıktığı günlerde bu anlaşmazlık yüzünden Şişli Olağanüstü İlçe Kongresi'nin yapılamaması ve il kongresinin de *bu nedenle ertelenmesi*, ister istemez, bütün dikkatleri TİP'deki **«Haysiyet Divanı'na sevk»** olayları üzerine çekmiştir.

Toplumcu çevrelerde de yankı yaratan bu olayı objektif şekilde değerlendirebilmek için ANT, *gerek* Haysiyet Divanına verilen üyelerle, gerekse Genel Merkez temsilcileriyle ayrı ayrı temas ederek meselenin içyüzünü tesbit etmeğe çalışmıştır.

Herşeyden önce şunu belirtmek gerekir ki, bütün siyasal partiler gibi, sosyalist bir partide de, detayda bir takım görüş ayrılıkları doğması ve parti yönetiminden memnun olmayanlar bulunması olağan bir durumdur.

Türkiye'nin tek sosyalist partisi olan ve **«üçüncü parti»** durumuna geldiği muhaliflerince de teslim edilen TİP'te de, zaman zaman bazı huzursuzluklar ve anlaşmazlıklar belirmiş, bunların bir kısmı tasfiye ile sonuçlanmış, bazıları taraflar anlaştırılarak bertaraf edilmiştir.

Önce 13 kişinin, daha sonra 76 kişinin **«kesin ihraç istemi»** ile Haysiyet Divanı'na sevkedilmesine sebep olan ihtilâf ise, İstanbul İli'nin Şişli İlçesi'nde patlak vermiştir. İhtilâfın açıkça ortaya çıkması, büyük kongre öncesine rastlamaktadır.

*TİP'in 1966 İstanbul İl Kong*resinden önce 19 ilçeden 11'inin bazı yöneticileri, Beyoğlu'nda bir toplantı düzenliyerek İl Kongresinde ve büyük kongrede izliyecekleri hareket hattını tesbit için görüşmeler yapmışlardır. Bu toplantının düzenlenmesinde en aktif rolü Şişli İlçesi temsilcileri oynamışlardır.

Genel Merkez, bu toplantıyı o sırada parti yöneticileri aleyhine parti dışında açılan kampanya ile ilgili görmüş, toplantıya katılan Feridun Aksın, Kemal İşler, Fehmi Özgök, Cemil Ormanlar, Kumru Gözügeçgel, Cavit Zengin, Sevinç Özgüner Sedat Düzkan, Arif Erim, İsmet Moray, Muhsin Toprak, Nişan Değirmenci, Ali Ersin Günçe, *Vahit Tulis, Hüseyin* Adıduyulmuş, Necmettin Mercan ve Şevket Çalışkan'ı **«Genel Merkez organlarını ele geçirmek, birlik ve *beraberliği bozucu hizipçi* faaliyetlerde bulunmak»** iddiasıyla Haysiyet Divanı'na sevkettirmiş, fakat bir celsede hepsi beraet etmiştir.

Ancak, Genel Merkez'in iddiasına göre, beraat edenlerden bir kısmının Genel Merkez aleyhindeki kışkırtıcı tutumları İl Kongresinde ve Büyük Kongrede de devam etmiş, **«Parti içinde dayanışmayı bozucu, partinin kabul edilmiş politik çizgisine aykırı tutumda olan, parti merkez organlarının aleyhinde devamlı kışkırtmalarda bulunan ve parti'nin tüzük uyarınca kurulu organları dışında âdeta yeni organlar yaratacak şekilde *toplantılar yapan bir hizip faaliyeti*»** mahiyetini almıştır. Genel Merkez, İstanbul Kongresi'nde İl Teşkilâtının hiç tanımadığı bir adaya Başkanlık Divanı *seçiminde* Sadun Aren ile başabaş oy sağlandığını, Başkan vekilliklerine evvelce tesbit edilen kişilerin seçtirildiğini, Amerika'ya karşı pasif direnme kampanyasının yerildiğini, büyük kongreden önce bir derginin TİP hakkında açtığı tartışmaya bazı üyelerin parti yöneticilerini ve milletvekillerini suçlayıcı yazılar gönderdiğini, Malatya'daki Büyük Kongrede açıkça hizipçilik ve kulis faaliyeti yapıldığını, bu hizipleşmenin ve bunun doğurduğu çalkantıların **«Parti dışı»** çevrelerle bir ihtilât doğurma eğilimi tehlikesi *yarattığını ileri* sürerek Genel Yönetim Kurulu kararıyla bu hizbin elebaşıları saydığı 13 kişiyi (isimleri aşağıdadır) *16.7.1967 tarihinde* Haysiyet Divanına sevketmiştir.

13 kişi ise **«hizipçilik»** iddiasını reddetmekte, bütün bu faaliyetlerin, Siyasi Partiler Kanunu'nun ve parti tüzüğünün kendilerine tanıdığı söz, seçme ve seçilme hakkının kullanılmasından ibaret olduğunu ileri sürmekte ve bazı görüşlerinin **«Parti dışı»** kimselerin görüşleriyle aynı paralelde bulunmasının bir rastlantı olduğunu belirterek kendilerini bağlayamıyacağını söylemektedirler.

Gerek Genel Merkez'in, gerekse **«ihracı istenen»** üyelerin iddialarının doğruluk derecesi bir an önce Haysiyet Divanı'nda incelenip karara bağlanmak gerekirken, Haysiyet Divanı üyelerinin aylarca *bir* araya gelememesi huzursuzluğu daha da artırmış ve çeşitli söylentilerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu *arada*, Genel Başkan'ın, Genel Yönetim Kurulu ve Haysiyet Divanı üyelerine **«ihraç»**ları sağlamak için baskı yaptığı söylentilerinin çıkması üzerine çoğunluğu Şişli İlçesi'ne mensup olmak üzere 76 üye Genel Başkanlığa ortak bir yazı göndererek bunun doğruluk derecesini sormuşlardır. Daha sonra bu müracaata başka illerden de katılanlar olmuştur.

Genel Merkez, bunu da **«disiplinsizlik»** ve **«hizip»** faaliyetinin yeni bir tezahürü kabul ederek 76 kişinin de Haysiyet Divanı'na sevkedilmesini kararlaştırmıştır. İmza sahipleri ise, bu yazıyı sırf **«parti içi demokrasiyi korumak»** endişesiyle gönderdiklerini söylemektedirler.

Ayrıca, Şişli olağan ilçe kongresinde, Genel Merkez, Haysiyet Divanına verilenlerin **«seçme ve seçilme»** hakkına sahip olamıyacağı görüşünde olduğu halde, Genel Sekreter Rıza Kuas'a karşı Kongre Başkanlığını kazanan Aslan Başer Kafaoğlu'nun onların da kongreye katılabileceklerine karar vermesi yeni bir ihtilâf yaratmıştır. Genel Merkez kendi görüşünde ısrar ettiği için bir hafta sonra İlçe Kongresini iptâl etmiş ve olağanüstü kong*reye gitmek* üzere Merkez Yürütme Kurulu Üyesi Kemal Türkler'in başkanlığında üç kişilik bir geçici heyet kurmuştur. Bu heyet 11 *Kasım Cuma* günü Partiye birkaç gün içinde alınan üyelerin de iştirakiyle olağanüstü ilçe kongresi düzenlemiş ve Haysiyet Divanı'na verilen üyelerin hiçbirini kongreye üye olarak kabul etmiyeceğini bildirmiştir. Genel Merkez'in kongre iptâl edemiyeceğini, sadece Yönetim Kuruluna işten el çektirebileceğini ileri süren karşı grup ise gayrimeşru saydığı kongrenin yapılmasına fiilen engel olmuştur. Bu yüzden ertesi gün yapılması gereken İl Kongresi de, bütün ilçe kongreleri tamamlanamadığı için ertelenmiş ve o gün sadece parti yöneticileri siyasi konuşmalar yapmışlardır.

Bu olaylar olup biterken Haysiyet Divanı'na verilenlerden sekiz kişi, olayları kendi görüşleri açısından yansıtan ve Genel Yönetim Kurulunun Haysiyet Divanı'na sevk istemini ve 76'ların Genel Başkanlığa müracaatını da ihtiva eden bir **«duyuru»**yu Parti üyelerine dağıtmışlardır.

Bu üyeler Arif Damar, Sedat Düzkan, Sıtkı Eser, Bora Gözen, Hikmet Gürdağ, Kemal İşler, İhsan Memoğlu, Halil Oyman'dır.

TİP Haysiyet Divanı 13 kişinin durumunu nihayet hafta sonunda görüşmeğe başlamış, ihraçları *istenenlerin dosyayı* inceleyebilmeleri için toplantıyı 9 Aralık tarihine ertelemiştir.

Olaylar gözden geçirilince görülmektedir ki, *ortada* iki iddia vardır: Genel Merkez, Haysiyet Divanı'na verilen üyelerin **«hizipçilik»** yaptığı ve **«disipsinsizlik»**'te bulunduğu iddiasındadır. onlar ise sadece **«Parti içi demokrasiyi koruma»** endişesiyle hareket ettiklerini ileri sürmektedirler.

Akis'in ileri sürdüğü biçimde Haysiyet Divanı'na verilen eski toplumcular hakkında **«komünistlik»** *suçlaması* söz konusu değildir. Nasıl olsun ki, hiçbirinin bu yolda kesinleşmiş mahkûmiyeti yoktur ve aralarında eyleme yeni katılmış gençler de vardır. Esasen böyle bir durum olsa, parti yöneticilerinden önce Siyasal Partiler Kanunu'nu uygulamakla görevli olan makamların harekete geçeceği muhakkaktır. Üstelik, TİP, kanunen Partiye girmesi yasak olmayan ***«eski toplumcular»*-a *da kurulduğu*** günden beri kapılarını açmıştır ve bunların çoğu bugün partide feragatla çalışmaktadırlar.

Genel Merkez'in iddiaları ve **«ihraç»** ları istenilenlerin savunmaları herhalde Haysiyet Divanında âdil olarak değerlendirilecektir. Ancak belirtmek gerekir ki, Genel Merkez esasta ne derece haklı olursa olsun, bazı biçimsel hatalar yapmış, Şişli İlçesi'nde Genel Merkez taraftarı görünen bazı kimselerin tutumları ve Haysiyet Divanı'nın meseleyi sürüncemede bırakması da *huzursuzluğun büyümesine yol* açmıştır.

İtici değil, fakat **«birleştirici»** bir disiplin, muhakkak ki parti *bütünlüğünün korunmasında ve* **«Parti içi demokrasi»**nin gerçekleştirilmesinde daha olumlu sonuçlar verecektir.

Haysiyet Divanı'na verilenler ise bugün büyük sorumluluk karşısındadırlar. Savunmalarında ne kadar haklı olurlarsa olsunlar, bugün emekçi halkın tek siyasal örgütü olan TİP'i parçalamak istiyenlerin paraleline düşmemek, onların bu emellerini gerçekleştirmelerine fırsat vermemek için, büyük **«feragat ve sabır»** göstermeleri gerekmektedir. Geçici anlaşmazlıklar, eğer ard niyetler ve partinin temel ilkelerine ve tutumuna karşıtlık söz konusu değilse, zaman içinde çözümlenir, bir zamanlar beraber kavga vermiş insanlar, sosyalist eylem içinde tekrar bir araya gelebilirler.

Haysiyet Divanı'nın vereceği karar ne olursa olsun, haklarındaki ***«hizipçilik»*** suçlamasının doğruluğu, ya da asılsızlığı, onların bundan sonraki davranışlarına göre parti tabanında kesin *yargıya bağlanacaktır.*

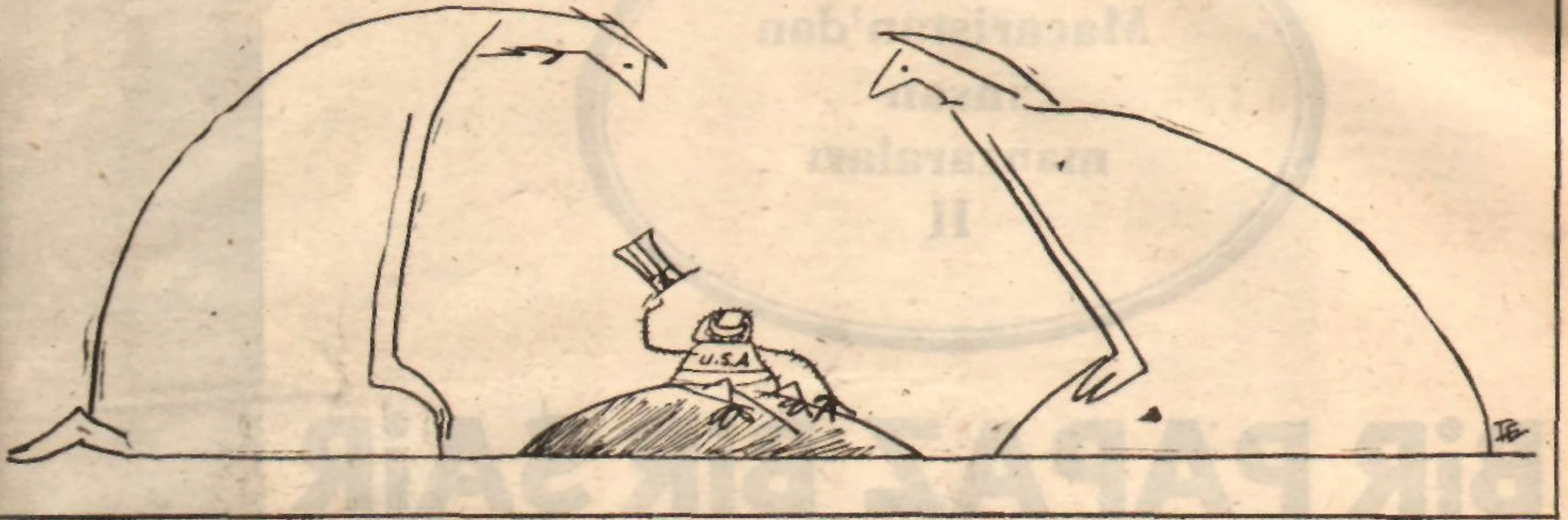
İhracı İstenenler...

30 Eylül'de Haysiyet Divânına sevkedilen 13 kişi:

Sevinç Özgüner, Kumru Gözügeçgel, *Naci Ormanlar, Rasih Nuri İleri*, Ahmet Say, Süleyman Ege, Halit Çelenk, Şekibe Çelenk, Ümran Baran, Vahap Erdoğdu, Necati Aykaş, Tuncer Yanar, Necip Deveci.

Son olarak Haysiyet Divânı'na verilen 76 kişi:

Dr. Kemal İşler, Sıtkı Eser, Kadri Taylan, Abdullah Konya, Ahmet Yılmaz, Av. Remzi Çaybaşı, Muammer Tuksavul, Burhan İde, Neclâ Omay, Mehmet Bülbün, Cemil Ormanlar, Şaban Yıldız, Nejat Tözge, Maria Tözge, Turhan Zeren, Halil Sevinç Oyman, Kemal Ulus, Nurettin Özgür, Av. Muvaffak Şeref, Av. Yılmaz Halkacı, Av. Abidin Özkan, İhsan Hasırcı, Dr. Serol Teber, Günnur Ormanlar, Dr. Gencay Gürsoy, Mustafa Özgür, Rüknettin Vural, Ahat Yegena, Cemal Güner, Mehmet Ülker, Arif Damar, Bora *Gözen, Sedat Düzkan, Hamit Yabaş*, Burhan Uca, Necati Demirtaş, Selim Ünal, Engin Gözen, Bilhan Celiloğlu, Mete Ergin, Firuzan Düzkan, İhsan Memoğlu, Tansel İlter, Saa*det Ormanlar, Gül Sevim Yabaş, Ali Aksoy*, Hikmet Gürdağ, Naciye Oyman, Gülseren Pehlivan, Namık Ormanlar, Ülkü Beriker, Artin İda, Oktay Dedeoğlu, Cumhur Aksel, Kutber Akalın, İsmail İşçi, *Halûk Barutçu*oğlu, Vural Dalar, Mehmet Köseoğlu, İzzet Bali, Nişan Tıraş, Sedat Eryol, Necati Altay, Zeki Gezgin, Mehmet Gezgin, Recep Doğruyol, Halil Budak, *Dursun Yorulmaz, Tevfik* Yurtsu, Şefik Alazan, Halit Oynargül, Halide Aksoy, Sevim Ormanlar.

KIBRIS'TA OYNANAN OYUN!

Hüseyin BAŞ

Ulusal olmayan, kişilikten yoksun dümensuyu politikalarının alınyazısı tektir: Er yada geç, kepazelerinin çıkması...

Yıllar yılı Kıbrıs'lı soydaşlarımızın, giderek **bütün Türk ulusunun gerçek çıkarları doğrultusundan çok Anglo — Amerikan çıkarları çizgisinde seyreden Kıbrıs politikamızın bundan farklı olmayacağı, AP iktidarının kulağından tutularak Yunan faşistleriyle sınır boylarında iflâs masasına oturtulmasından bu yana, kesinlikle ortaya çıkmıştır.**

Denktaş Olayı ise, **kaderini Anglo — Amerikan uyduluğuna bağlayan kötü bir politikanın en sefil ve traji — komik biçimiyle iflâsını, çöküşünü yansıtmaktadır.**

Denktaş'ın tepeden tırnağa monte, düzmece ve kaba bir farsın önde gelen bütün özelliklerini taşıyan traji - komik serüveninin ayrıntılarına yeniden değinmekte yarar yok. Bununla birlikte, Denktaş'ın akıl almaz bir sorumsuzlukla, uzun uzun anlattığı serüveninde, dümensuyu politikaların *hizmetindeki kişilikten yoksun kötü politikacıyı* bütün çıplaklığıyla görmek mümkün... Denktaş Olayı, bu yüzden, ulusal olmayan bir politikanın iflâsını saptaması bakımından olduğu gibi, dümensuyu politikasının hizmetindeki politikacıların kişiliğini ortaya koyması bakımından da üzerinde ibretle durulması gereken bir olaydır.

Denktaş Olayı'nın âsıl önemli yanı, olayın kendisinden çok, olayın yaratılmasında rolü olan etkenlerdir. Bu konuda ileri sürülen görüşler çeşitlidir. Kimine göre Denktaş politik ihtirasları doğrultusunda, unutulduğu yerden ön plana çıkmak için bir gösteri yapmış, ancak bunu yüzüne gözüne bulaştırmıştır. Kimine göre ise, sansasyon avındaki bir gazetenin etkisiyle Kıbrıs'ın yolunu tutmuştur.

Kanımızca, olayı bu derece basite indirgemek hatalıdır. Denktaş Olayı, ancak Ortadoğu'daki son gelişmelerle daha da açıklık kazanan Akdeniz'deki yeni Amerikan politikası açısından bakıldığında gerçek boyutlarıyla yerine konulabilir. *Meselenin arka planında, Amerika'nın Akdeniz'deki* son gelişmeler sonunda yeniden kurulan dengeyle birdenbire önem kazanan **stratejik kilit noktaları** politikası vardır.

Hatırlarda olduğu gibi, Akdeniz Bölgesi, Amerika'nın, 1961'de Demokratların iktidara gelmesinden sonra benimsediği **«elâstiki karşı hücum»** stratejisiyle yeniden önem kazanmış ve Amerika o gün bugün *bir yandan* bölgedeki askeri ve stratejik gücünü artırırken öbür yandan bölgede yeni üsler edinmenin çarelerini araştırmaya başlamıştır. Birleşik Devletler, tıpkı öteki etki bölgelerinde olduğu gibi Akdeniz bölgesinde de NATO aracılığıyla ilk kez İngilizlerin üslerine el atmış, daha sonra da çeşitli ekonomik ve politik baskı oyunlarıyla Kuzey Afrika ülkeleri topraklarında yeni üsler kurmaya girişmiştir. Birleşik Devletler'in Kıbrıs ile ilgilenmeye başlamasının temel nedeni budur.

Öte yandan, Ortadoğu'daki yeni ekonomik ve politik konjonktürde üçüncü dünya ülkelerinin olumlu tarafsızlık politikası çizgisinde onurlu yerini alacak **«emperyalist üslerden arınmış bir Kıbrıs»** düşüncesi, meseleyi NATO çerçevesi içinde olup bittiye getirmeyi düşleyen Amerika'yı tedirgin etmeye başlamıştır.

Ayrıca, Kıbrıs meselesinde tarafların bugüne dek izlemiş oldukları politikalar, Türkiye, Yunanistan ve dünya kamuoyunun meseleye karşı gösterdikleri hassasiyet, istenilen yönde bir olupbitti için daima bir engel teşkil etmiştir.

Ama asıl engel, adanın bağımsızlığından yana olan Makarios'tur. İki Amerikalı gazeteci - **Weintell ve Bartlett** - geçen aylarda yayınladıkları bir kitapta Amerika'nın Makarios'u bertaraf etmek için giriştiği ayakoyunlarını açıklamışlardır. Bu konudaki plânlar, Amerikan Dışişleri Bakan Yardımcısı Robert Ball'un Kıbrıs'ı ziyareti sırasında hazırlanmıştır. Weintell ve Bartlett'e göre, Amerika Makarios engelini ortadan kaldırmak için Grivas'ı görevlendirmiştir. Böylece Makarios bertaraf edildikten sonra mesele Türkiye'ye de bir kısım toprak verilmek suretiyle olup - bittiye getirilecek, NATO çerçevesinde üslü enosis gerçekleştirilecek, Yunanistandaki faşist cunta bu defa Grivas'ın darbesiyle Kıbrıs'ta doğal uzantısını bulacaktır.

Ne var ki, başka Makarios olmak üzere *yukarıda sıraladığımız engelleri bir çırpıda* ortadan kaldırarak meseleyi NATO çerçevesi içinde kotarmak sanıldığı kadar kolay değildir. Nitekim, Makarios'u devirme plânlarına hazırlık olmak üzere Amerika'nın baskısıyla düzenlenen Dedeağaç pazarlığı istenilen sonucu vermemiştir. Daha da kötüsü, Dedeağaç görüşmelerinin yarattığı infial, Türk kamuoyunda, ada Rumlarıyla birlikte Kıbrıs'lı soydaşlarımızın da onurlu yerlerini alacakları bağımsız Kıbrıs tezinin güç kazanmasına yol açmıştır.

Türkiye'de bu eğilimin güç kazandığı bir sırada Kıbrıs'ta Makarios'un sözcüsü Klerides'in Kıbrıs Türkleriyle Rumlar arasında bağımsız Kıbrıs düşüncesi üstünde temellendirilecek görüşmelerin yapılmasını teklif etmesi, Kıbrıs Meselesi'nin İngiltere ve Amerika'nın bu konudaki düşüncelerinin tam aksi yönde, yepyeni bir mecraya girme eğiliminde olduğunu somutlaştırmıştır.

Denktaş'ın gizlice adaya girmek için harekete geçmesinin, böyle bir eğilimin somutlaştığı ana rastlaması düşündürücüdür. Üstelik, kayığına pusula almayı unutan eski cemaat başkanının **«anlaşmazlıkları sağlam bir limana doğru bir pusula ile sokmak»** için Kıbrıs'a gitmek istediği yolundaki sözleri de buram buram çelişki kokmaktadır. Denktaş, iddia ettiği gibi anlaşmazlıkları gerçekten doğru bir pusula ile sağlam bir limana sokmak istemiş olsaydı, herhalde Makarios'u devirerek adayı Yunanistan'a katmak için pusuda bekleyen Grivas'a koz vermekten kendini menetmesi gerekirdi. Denktaş'ın dört yıl bekledikten sonra meselenin ilk kez Kıbrıs'lı Türklerle Rumlar arasında bir çözümle barışa yönelmesi umutlarının belirdiği bir sırada harekete geçmesini bir raslantı olarak karşılamak güçtür. Ama Makarios gerçekçi bir devlet adamıdır. Olayı soğukkanlılıkla karşılamıştır. Suya sabuna dokunmadan Denktaş'ı uçakla geldiği yere postalamıştır. Böylece, İngiliz ve Amerikalılarla onların hizmetindeki Yunan cuntasının Kıbrıs'ı olupbittiye getirerek NATO'ya yamama hevesleri bir kez daha *kursaklarında kalmıştır. Makarios'un* olayı soğukkanlılıkla karşılaması, darbeye fırsat vereceği umulan karışıklıkları ve gerilimi bir an için engellemiştir.

Ancak çok geçmeden Grivas adada iki Türk köyünü işgal etmek suretiyle yeni karışıklıkları körükleyerek darbeye ortam hazırlama teşebbüsüne girişmiştir. Şimdi bütün mesele, *Grivas'a yeni fırsatlar verebilecek hareketlerden* kaçınmasını bilmektir.

Denktaş Olayı, kötü bir politikanın ipliğini pazara çıkartmıştır. Kıbrıs'lı soydaşlarımız ve Türk halkı, avuntu politikasına ve dümensuyu politikası hizmetlilerine artık **«paydos»** demelidir.

Dünya uluslarının büyük çoğunluğunun saygılı desteğine mazhar olan bağımsız, silahlardan ve üslerden arınmış Kıbrıs görüşüne sahip çıkmak, onurlu ve gerçekçi tek çözüm yoludur.

Macaristan'dan insan manzaraları II

BİR PAPAZ BİR ŞAİR

BİR PAPAZ

Adı Palos İvan. Çalıştığı dini merkezin adresi: Budapeşte V., Eötuös Lorand utca, 7.34 yaşında. Ama kırkından fazla göstermiyor. Söyledim: İri vücudunu hoplata hoplata güldü. Al yanak bir köylü yüzü var. Babası posta idaresinde yüksek dereceli bir memurmuş. Katolik olduğu için ister istemez bekâr. (Macaristan'ın büyük çoğunluğu katolik. Bu konuşmada verilen rakamlar da yalnız katoliklere ait.)

Palos İvan bizi karşıladığı zaman saat ondu. Önce bir odaya, sonra o odadan geçilen başka bir odaya girdik.

— Rakı ister misiniz? dedi.

Gece, bir yabancı gazetecinin evinde, hem tartışmış, hem de saatlerce içmiştik. Sadece bir bardak su rica ettiğimi söyledim. O, su getirmeye giderken, ben yıllarca önce tanıdığım bir başka papazı düşünüyordum: İmroz Adasında Melih Cevdet'le bana rakı ikram eden papazı... Laslo, bu arada, «Niçin reddettiniz, bunların rakısı çok güzeldir.» diye sızlanıyordu.

Bir iki genel sözden sonra sormaya başladım:

— Macaristan'da kilise - devlet ilişkileri?

— «Kurtuluşa kadar (1945) devletle kilise birbirine bağlıydı; Kurtuluş'tan sonra ayrıldılar. 1945'te, Devletle kilise arasında varılan bir anlaşmaya göre Devlet kiliselere, din adamlarına birtakım imkânlar sağladı. Papazların çoğu devletten maaş alır. Bu maaş en çok 1.000 forint **(500 lira kadar)** olabilir. Bu, sadece bir yardımdır. Yoksa din adamlarının ücreti bundan ibaret değildir. Ücretin öteki kısmı dindarların yaptıkları bağışlarla sağlanır. Devletten maaş alan papazlar sosyal sigortadan da yararlanırlar: İlâç gibi, doktor gibi. Devletten maaş almayanlar da sosyal sigortadan yararlanırlar.

— **Papazların ne kadarı devletten maaş alıyor? *Dindarların yardımlarıyla birlikte* toplam maaşları ne kadar oluyor?**

— Üçte ikisi devletten maaş alıyor. Bir bölge papazının aylığı, dindarların yardımlarından sağlanan ek ücretle birlikte, iki bin forint'i bulur. Bu yardımla birlikte 2 bin forint'i bulmazsa Kiliseler Merkezi Sandığı aradaki farkı öder. On yıl çalışan bir **chapelain** (küçük kilise papazı) asgarî 1.400 forint alır; on yıldan az çalışanlar ise 1.200 forint; bu nakdi ödemeler dışında bunların beslenmeleri ve konutları kilise tarafından karşılanır.

— ***Macaristan'da ne kadar din adamı var?***

— Katolik kiliselerinde çalışanların sayısı 5.500. Ötekileri bilmiyorum.

— **Katolikler için Macaristan'da kaç kilise var?**

— Macaristan'ın üçte ikisi katolik. En küçük köyde bile bir kilise var. Daha büyük yerlerde birçok kilise var. Bir rakam vermek güç.

— **Dini inanç özgürlüğü? Bu özgürlüğün pratikte işleyiş şekli?**

— Önce **messe (Katolik kilisesinde baş âyin)** var. Her gün en azından bir tane. Pazar günleri birçok **messe** var. Sonra yayınlarımız var. En *önemlisi bir haftalık:* ***Yeni İnsan.***

— **Ne kadar basılıyor?**

Bilmiyormuş. İçerdeki odaya gitti. Birkaç dakika sonra döndü.

— 67.000, **dedi.** Bu haftalık dışında, 15 günde bir yayınlanan bir dergimiz var: «Katolik Sözü.» Sonra, biraz bilimsel olan aylık bir dergi: «Viglia». Ve üç aylık bilimsel bir dergi: «Teologya.»

Palos İvan epey şişmandı, çok dostça konuşuyordu, bunun için bu dergilerin tirajlarını sorarak onu yormaya kıyamadım, «bilimsel» sözü üzerinde de durmadım.

— **Katolik kilisesine bağlı okullar, fakülteler? Öğrenci sayısı?**

— Budapeşte'de bir Teolojik Akademi var. 50 öğrencisi var. **(Katolik kilisesi dışındaki liselerden de öğrenci geliyor bu Akademiye).** Her eyalet en kabiliyetli öğrencilerini gönderiyor. Ayrıca dört ilde, papaz yetiştirmek için, **Seminer Sistemi** var. Liseden sonra 5 yıl, 1 yıl da lâtince *öğrenmek için, ediyor 6 yıl. Bunların her birinde* aşağı yukarı 200 öğrenci okuyor. Ayrıca, bütün Macaristan'da 8 katolik lisesi var: Altısı oğlanlar için, ikisi kızlar için. Bir lisede ortalama 320 öğrenci okuyor. Bu liselerde devlet olgunluk imtihanı ile aynı değerde olan bir olgunluk imtihanı var; bir devlet sorumlusu da bu imtihanlara katılıyor ve not veriyor. Katolik liselerinin amacı sadece papaz yetiştirmek değil; mezun olanların büyük çoğunluğu, tıpkı öteki liselerden mezun olanlar gibi, Üniversitelerin çeşitli fakültelerine giderler.

— **Daha çok kimler geliyor kiliselere? Yaşa, cinsiyete ve mesleğe göre bilgi verebilir misiniz?**

— Genellikle kadınlar geliyor. Sonra oldukça yaşlı erkekler geliyor. Gençlerden de gelenler az değil. Meslek bakımından cevap vermek zor; her tabakadan gelen var. **(Biraz duruyor ve ekliyor)** Hem çalışıyorlar, hem dini âyinlerini yapıyorlar. Sosyalist devletle din arasında bir çelişme yok.

— **Gelenlerin sayısında bir azalma ya da artma var mı?**

— Ne zamandan beri?

— **1960'tan beri diyelim.**

— Birçok yıldır küçük bir azalma var. *Fakat bundan dolayı umutsuz değiliz, çünkü bu küçük* bir azalma. **(Laslo, tercümanlık yaparken, ilk defa kendi yorumunu da ekledi: «Tabii kendi açısından söylüyor.»)** Çünkü daha çok yaşlılar ölüyor.

Biraz da kendisiyle ilgili sorular sormak istediğimi söyledim. Ellerini iki yana açarak, «Buyurun.» **dedi.**

— **Aylığınız?**

— Devlet 1.000 forint veriyor, ayrıca 1.900 forint daha alıyorum.» **(1.500 lira kadar.) (Estergon Semineri mezunu imiş. Lâtince biliyor)**

— **Dış politika meseleleri sizi ilgilendiriyor mu?**

— Dış politikadan çok birey olarak insanlar ilgilendiriyor.

— **İlerisi için projeleriniz var mı?**

— Bu işte kaldığım sürece Budapeşte'nin din işleri için çalışmak, devletle din arasındaki barışı sürdürmek için çalışmak ve bize gelen dindarlara yardımcı olmak istiyorum.

— **Edebiyatla ilgileniyor musunuz? Hangi yazarları seviyorsunuz?**

— Şüphesiz ilgileniyorum. Mümkün olsa en modern kitapları da okumak isterim. Ama *zamanım az. Sevdiğim Macar romancıları:* Veres Peter, Mikszath Kalman, Gardonyi Geza, Jokai Mor.

— **Yabancılardan?**

— Okumadım.

Konuşma bitmişti. Teşekkür ederek müsaade istedim. Gülerek yerinden fırladı, bir dolaba koştu, kapağını açtı: Bir şişe konyak.

L'Eglise de Matias
— Peşte'nin ünlü kilisesi —

Avrupa'nın en güzel şehirlerinden biri olan Budapeşte'nin ortasından Tuna Nehri geçmekte, trafiğin büyük kısmı nehir yoluyla yapılmaktadır. Resimde Budapeşte'nin genel görünüşü görülmektedir...

Fethi NACİ

Hep o çocuksu gülüşüyle, «İçmeden gitmek yok!» dedi. Birer kadeh doldurdu. İçerken «Egişegire» (Şerefe) dedim, pek hoşuna gitti.

Ayrılırken, tâ dış kapıya kadar geçirdi, «Nezaket olsun diye değil» diyordu, «içimden öyle geldi.»

BİR ŞAİR

Geniş bir oda. Duvarda Petöfi'nin bir resmi. Resmin önünde geniş bir çalışma masası. Masanın sol tarafında Petöfi'nin bir heykeli.

Macar Edebiyatçılar Birliği'nde genç şair Gabor Garai'ın çalışma odasındayız. Gabor Garai, Birliğin Dış Münasebetler Sekreteri, 1929'da doğmuş. Önce ekonomi okumuş, sonra Edebiyat Fakültesini bitirmiş. İlk şiirleri 1948'de görünmeğe başlamış. 1965'te, en büyük devlet ödülü olan «Kossuth Ödülü» nü kazanmış.

— Önce Birlik hakkında kısaca bilgi verir misiniz? diyorum. Kuruluş tarihi, üye sayısı, faaliyetleri?...

Tam söze başlarken telefon çalıyor. Konuşuyor. «Romanya'dan aramışlar» **diyor. Orta yaşlı bir kadın kahvelerimizi getiriyor.**

— Macar Edebiyatçılar Birliği, ilkel bir biçimde, 1946'da kuruldu. 1959'da reorganize edilerek bugünkü şeklini aldı. Şimdi 350 kadar üyesi var.

— Üye olmak için aradığınız şartlar?

— Eserleriyle günümüz edebiyatında bir varlık olmak ve Birliğin kurallarını kabul etmek.. Üye olmayan edebiyatçılar da var, ama en ünlü şairler, en ünlü yazarlar üyedir. Edebiyatçılar Birliği sadece sosyal bir örgüttür; ne bir politik organ, ne de bir devlet gücü. Öyle bir gücü yok, bunun için de yayınevlerini ve editörleri yönetmez. Ödüller için devlete teklifte bulunur, o kadar.

Gabor Garai, sonra, Birliğin yönetici organlarından söz etti. Birliğin masraflarını üyelerin ödentileri ve devlet karşılıyormuş. Bunların oranını sordum. «Masrafların çoğunluğunu devlet karşılıyor.» **demekle yetindi.**

— Birlik edebiyatçılara maddî yardım yapıyor mu?

— Hayır. Bunun için Birlikten bağımsız olan bir «Edebî Fon» vardır. Bu Fon'u edebiyatçılar yönetir. Bir edebiyatçı hasta olunca hekim, ilâç, hastane masrafları ödenir. Çeşitli malî yardımlar vardır. Meselâ yeni bir eser vazmakta olan bir edebiyatçı, paraya ihtiyacı varsa eserini bitirince ödemek üzere bu Fon'dan borç alabilir. Ayrıca bu Fon, incelemeler yapmak için burslar verir. Balaton'da, edebiyatçılar için bir «Yaratma Evi» var; eski bir aristokrat şatosu: edebiyatçılar burada indirimli bir fiyatla kalırlar.

— Eserlerin yayınlanma şartları nelerdir?

— Birçok yayınevi ve dergi var. Bunlar devlet yayınevleri, ama yazı kurullarında çalışanlar yazarlar, yani bu işin ehli kimseler. Yayından önce ve sonra sansür diye bir şey yok. Yayınlardan yayınevlerinin müdürleri sorumlu. Bir yazarın eserinin yayınlanması için biraz tanınması şart.

— Eserini yayınlamadan nasıl tanınacak?

— Dergiler sağlıyor bunu.. Dergilerde şiir yayınlayan biri, bir iki yıl şiir yayınladıktan sonra, kitap yayınlamak istiyorsa bir yayınevi ile müzakereye başlar. Müsveddeyi verir.

— Yayınevi yayınlamayı reddederse? Kendisi yayınlıyabilir mi?

— Yayınlıyabilir tabiî... Yalnız şunu ekliyeyim, son 5 yılda ancak 2 özel baskı oldu, onlar da gerçek şair değildi.. Yayınevleri arasında bir rekabet vardır eser yayınlamak için; eğer bir editör bir şairin eserini kabul etmezse bir başkası aynı eseri kabul edebilir. Evet, edebiyatçı müsveddeyi yayınevine verir, demiştik. Yayınevlerinde bu müsvedde 3 yazar tarafından okunur; ama bu üç yazar birbirinden habersiz olarak okur bu müsveddeyi, biri öteki iki yazarı bilmez. On yıldır yayınlanması mesele olan sadece iki kitap var; biri 3-4 yıllık tartışmadan sonra yayınlandı, öteki artistik yanı olmasına rağmen müstehcen bir eser olduğu için yayınlanmadı.

Bir şair arkadaşımın merak ettiği bir konuyu sordum:

— Yalnız şiir yayınlamakla geçinmek mümkün mü?

Eliyle müphem bir işaret yaptı:

— O da mümkün... Ama genellikle şairler aynı zamanda şiir de çeviriyorlar. Makaleler yazıyorlar, çeviri yapıyorlar. Şairlerin çeviri yapmaları bizde bir gelenek. Şiir yazıp şiir çevirmekle geçinmek pekâlâ mümkün. **(Gülüyor)** Meselâ ben bu büroda çalışacağıma şiir çevirsem daha çok kazanırım.

— Baskı sayıları ve edebiyatçıların kazançları?

— Baskı sayısına kitabevleri merkezleri ile yayınevi birlikleri karar verirler. Tartışarak. Şiir kitapları 1.000 - 1.500 ile başlar, 20.000'e kadar çıkar. **(Kendi şiir kitabı bir yılda iki baskı yapmış. Toplam tiraj: 17.000. 5 bin mısra varmış kitabında; 60 bin forint, yani aşağı yukarı 30 bin lira kazanmış.)** Romanlar 3.000 - 5.000 tirajla başlar. Birçok baskı sonunda tiraj toplamı 200 bini bulan romanlar var... Edebiyatçıların kazançları konusunda Edebiyatçılar Birliği ile devlet arasında yapılmış bir sözleşme var. Şiirlerde, kaliteye ve mısra sayısına bağlı. Bir mısra için, kaliteye göre, 6 - 12 forint arasında ödeniyor, tirajdan bağımsız olarak. Tiraj 3 bini aşarsa ek olarak ödenen ücret azalarak artıyor. Düzyazılar için, bir formaya 1.000 - 1.800 forint arasında ödeniyor.

— Kim karar veriyor ödenecek ücretlerin az ya da çok oluşuna?

— Müsveddeleri 3 yazarın okuduğunu söylemiştim. Bunlardan biri eseri inceleyen yayınevinde çalışır, ikisinin yayınevivle ilgisi yoktur. Bunlar eserin yayınlanmasına karar verince ödenecek parayı yayınevi sorumlusu olan yazar tayin eder.

Getirilen kahve önümde durup duruyordu. Su bardağına uzanırken kahveyi dökmez miyim! Garip bir rastlantı; yabancı bir şairle tanışınca ne yapıp yapıp bir şeyi döküyorum! Paris'te de Abidin Dino André Verdet ile tanıştırdığı zaman Abidin'in pantalonuna -hem de pek münasebetsiz bir yerine- bira dökmüştüm.

Masayı temizliyor. Ben saatime bakıyorum. «Vaktiniz yok mu? **diyor. «Bence çok önemli bir iki sorum daha var ama randevu saatimiz doldu.» diyorum. Hiç önemi olmadığını, istediğim her şeyi sorabileceğimi söylüyor. Soruyorum:**

— Macaristan'da yaratma özgürlüğü?

— Pratikte Macaristan'da herşey yazılabilir. Marksist olmak, partili olmak şart değil. Bizde hiç de fena olmayan yazarlar, şairler var, bunlar katolik ve eserlerinin tirajı da yüksek. Son yıllar en yüksek edebiyat ödülü marksist olmayan edebiyatçılara verildi. Sadece sanat değerine bakılarak. Bizde sadece faşizmden yana savaştan yana yazmak yasaktır. anti hümanizm yasaktır. Bunları yasaklayan da sansür değil, yayınevleri; çünkü hiç bir yayınevi sorumlusu böylesi eserleri yayınlatmaz. Bunların dışında her şey yazılabilir. Devlet, zor yoluyla değil, ikna yoluyla eleştiri metoduyla eserlerin yayınlanmasını etkiliyor. Eskiden 956'dan önce, pratik kuvvet vardı: Dogmatizm. Bu dönmde, sanat değeri olmayan ama komünist fikirler taşıyan bir eser, komünist fikirler taşımayan ama sanat değeri olan bir esere tercih ediliyordu. Bugün bu hatalar işlenmiyor. Markisist espride yazılan bir eser ancak büyük bir sanat değeri varsa gerçek bir eser olur.

— Son soru: Siyasî iktidar - yazar ilişkisi?

— Son on yılda bu ilişkiler tedricen düzeldi Yanoş Kadar'ın birkaç yıl önce söylediği şu sözler bu meseleyi yetesiye aydınlatır: «Bize karşı olmayan bizimledir.» 1950 yıllarında bunun aksi görüş geçiyordu. Kadar'ın sözü değişmeyi gösteriyor, karakterize ediyor, yoksa gütmüyor. Bu söz edebiyat için de geçerli. Yazarlar politik yönetici olmak istemiyorlar.

— Niçin?

— Çünkü yönetimin iyi ellerde olduğunu görüyorlar. 1956'da yazarların devleti yönetmesi gerektiğine inanan yazarlar vardı, bugün yok.

— Edebiyatçılar Birliği'nin 350 kadar üyesi var demiştiniz. Bunların kaçı partili?

Güldü:

— Siz ne kadar tahmin edersiniz?

— 200 - 250.

— Hayır. Ancak 80 - 85 kadar.

İzin isteyip kalktık. Fransa'da yayınlanan «Action Poétique» dergisinin 14 yeni Macar şairini tanıtan 30. sayısı ile Macaristan'da basılmış Fransızca bir Macar hikâyeleri antolojisi verdi. Teşekkür edip ayrıldık.

Gelecek Yazı:
BİR ÖĞRETMEN, BİR KÖYLÜ

yürüdüler

Anayasa'ya aykırı olarak kuruldukları için özel yüksek okulların devletleştirilmesini sağlamak üzere *başlayan demokratik direniş hareketleri başarıyla devam etmektedir.* Teknik öğrenci örgütlerinin başlattığı ve çeşitli fakültelerin de katıldığı boykot ve Ankara yürüyüşü onüç gün sürerek son bulmuştur. Yürüyüş sırasında yedi yöresel miting düzenlenerek eğitimin bozuk düzeni ve halkçı eğitimin nasıl baltalandığı kamuoyuna açıklanmıştır. Yürüyüşten sonra da büyük kapalı salon toplantıları düzenlenerek devletleştirme yolunda yeni çalışmalara başlanacaktır.

● Molalarda ilk aranan su oluyordu. Susuzluklarını giderdikten sonra öğrenciler ülke sorunlarını tartışıyordu. Bu dinmeyen bir susuzluktu...

İspartalı Öğretmenden

Ahmet Aksakal

Başbakan Süleyman Demirel, ANT'ın 13. sayfasında okuya cağınız gibi, öğretmen temsilcileriyle yaptığı konuşmada «Kime, nerede, ne fena muamele yapılmış söyleyin; tahkik ettireyim; yanlışlık varsa düzeltiriz» **demiştir. İşte, Ispartalı bir öğretmenin hemşehrisi Demirel'e hitaben yazdığı aşağıdaki açık mektupta kime, nerede, ne fena muamele yapıldığı ayrıntılarıyla anlatılmaktadır. Bakalım, Demirel'in tutumu ne olacaktır?**

Sayın Başbakan,

Bir hukuk devleti anlayışına aykırı, partizanca kanaat ve isteklere uygun olarak siyasal özgürlüğünü kullanmasından dolayı kendi köylüleriniz tarafından çirkin saldırılara uğramış, yaralanmış; meslek dışı bırakılmış bir öğretmen olarak size ve kamuoyuna sesleniyorum.

İsparta'lıyım, Keçirbolu'nun Senir Kasabası'ndanım. Ortaokulda iken lisan derslerini beraber çalıştığınız *patoloji profesörü Cavit Özlü*'nün akrabasıyım.

İlkokulda, öğretmen okulunda, eğitim enstitüsünde beni devlet okuttu. Kurtuluşumu özel sektöre değil, devlete borçluyum. Ulusumun kurtuluşunu da devletçilikte görüyorum. Bundan dolayı sosyalistim, devletçiyim.

İki yıl tek başıma beş sınıflı bir köy okulunda öğretmenlik yaptım. Gece gündüz çalıştım. Köyü kalkındıracağımıza inandırmışlardı. Sonunda anladım ki, yalnız öğretmenle köy kalkındırılamaz.

Veliler çocuklarını, halı dokutturdukları için okula göndermediler. Fakirdiler. Ben de devam mecburiyeti uyguladım. Köyün ekonomik olanaksızlıklarıyla kanunun devam mecburiyeti çatıştı, arasında biz ezildik.

Eğitim enstitüsünün edebiyat bölümünü bitirdikten sonra Sarayönü Ortaokulu'nda ancak bir yıl çalıştırdılar. Tarih dersinde ilk insanın maymuna benzeyen kendi soyundan geldiğini öğrettim. Ademden geldiğine inanan veliler rahatsız oldular. Çocuklara **«Çevrenizde beğenmediğiniz bir durum eleştirin»** konulu bir kompozisyon ödevi verdim. İçlerinde beni bile eleştirenler vardı. Bir kız öğrencim de ilçenin ayrılan kaymakamını eleştirmişti. Bu yüzden hakkımda soruşturma açıldı, müfettişler geldi. Zamanın CHP Milletvekili **«Öğretmen iyi çalışıyor ya, oy kaybedeceğiz»** *düşüncesiyle naklim için teşebbüse geçti.* Çocukları Yılanların Öcü filmine götürmem hakkımdaki dedikoduları daha da dalgalandırdı. Yön Gazetesi'nin bildirisine katılmam, emniyetin de dikkatini çekti. Fişlenişim bu tarihte başlar.

Isparta Lisesi'ne nakledildim. Kendi ilimizde daha hızla çalışmaya başladım: Yüzde doksan randıman verdim. Siz de kendi ilimize çok şeyler yapmaya çalışıyorsunuz. O şehrin girişi çift asfalt olmuş. Çok güzel gösteriyor şehri...

Türkçe dersinde öztürkçe kelimeler kullanmam, Teneke romanını okutmam, çağcıl bir eğitim uygulamasına girişmem, arkadaşlarımı rahatsız etti. Hep burjuva çocuklarının, İstanbul'da doğmuşların romanlarını okutacak değildik ya! Bir de halk çocuğu Yaşar Kemal'in romanını okutsak kıyamet mi kopardı? Ap'li Demokrat Gazetesi aldı beni ele. Ne kırmızılığımı koydu, ne kızıllığımı... Türkçe derslerini üzerimden aldılar, din dersine verdiler. Bir hafta sonra din derslerini de aldılar.

Merkezi Isparta'da bulunan Göller Bölgesi Köy Öğretmenleri Derneği Genel Başkanlığında ve bunun federe olduğu Türkiye Köy Öğretmen *Dernekleri Federasyonu Yürütme* kurulu üyeliklerinde bulundum. İzmir Kongresi'nde, zamanın özel yüksek okul açma rekorunu kıran sonra da sosyalistliğe özenen Millî Eğitim Bakanı İbrahim Öktem ile ve müsteşar Kodamanoğlu ile de çatışmalarımız oldu.

Rize Lisesi'ne naklim çıktı. Bu olayların sertliğine dayanamayan ve bizi çok seven AP'li babam kalbten öldü Askerliğime iki ay kalmıştı. Göller Bölgesi Köy Öğretmenleri Derneği ve Federasyon bu haksız nakli kabul etmeyerek beni Rize'ye göndermedi, iki ay aylığımı arkadaşların verdiler. Rize'ye gitmediğim için müstafi sayıldım.

Asker oldum. Çanakkae'de görevimi bitirdim. 16 Mart 1967'de Bakanlığa dilekçe verdim, görev istedim. Askerlikten önce müstafi sayıldığımdan tayinimin biraz geç çıkacağını öğrendiğim için köyüme döndüm. Tayinim oluncaya kadar ulusal bir görev yapayım düşüncesiyle siyasî eylemin içine girdim.

8 Nisan günü Isparta TİP İl örgütünü, 14 Nisan günü Keçiborlu TİP İlçe örgütünü kurdum. 16 Nisan günü, binaların üst katını bize parti merkezi olarak vereceklerini sandıkları için TÖS Isparta şubesinin camlarını kırdılar. Kıranlar ortada yok! 24 Nisan günü üç AP'li tarafından TİP'in Cumhuriyet Alanı'ndaki çelengi

445 kilometrelik İstanbul - Ankara asfaltını onüç günde çiğneyip geçen ayaklar bunlar.. Şiştiler, yarıldılar, çatladılar, ama durmadılar.. Daha yüzlerce kilometre yürüyebilirlerdi.. Gerekirse yine yürüyeceklerdir.

Öğrencilerin gittikleri yerlerde yaptıkları mitinglerde öğretim üyeleri de gerçekleri halka anlatıyorlardı. İdris Küçükömer İzmit'te konuşuyor

Mesafeler katedildikçe şişen ayaklar lâstik ayakkabılara sığmaz oluyordu. Ayakkabısını sırtına vuran yola daha bir canlı, daha bir azimli devam ediyordu. Soğuğa rağmen, yağışa rağmen, yorgunluğa rağmen, uykusuzluğa rağmen yılmadan sürdürülen bir yürüyüştü bu. Yürüyorlardı... Gerçeği başkentte haykırmak için, adım adım ilerliyorlardı. Bu gerçeklere yönelen gençliğin yürüyüşü idi...

Kilometrelerce yürüyen gençler geceleri herhangi bir yerde, kentte, köyde, dağbaşında mola veriyorlar, İstanbul'dan gönderilen kumanyalarla karınlarını doyuruyorlardı..

Ispartalı Başbakana...

Süleyman Demirel

kaçırılarak simitçiler kahvesinde parçalandı.

Bu olaylar sırasında kardeşiniz Şevket Demirel ve AP ileri gelenleri ortalıkta fazla dolaştılar. Aynı günün akşamı çelenk parçalayanlar ve AP'li kalabalık bir grup Isparta Lokantası'nda yemek yediler. Bu kalabalık yemekte kadehlerin kimler şerefine ve niçin kalktığı bilinmektedir.

Aynı akşam biz de üç arkadaş yemek yiyorduk. Bulunduğumuz lokantaya on kişilik bir gurup geldi. Kendisini Yalvaç'lı olarak tanıtan sizin köyden Adil Ünlü adındaki şahıs masamıza yanaştı. **«Ben Yalvaç'lıyım. Partinin Yalvaç'ta şubesini açalım»** diye konuştu. Biz kendi masamızdan kalkınca masalarına davet ettiler. Nezaketen oturduk. Lokantadan çıkarken içlerinden biri **«Abe toplanmışken bir parti toplantısı yapalım. Söyle bir yere gidelim. Karı da var....»** dedi Ben **«Arkadaşlar, böyle şey olmaz. Hem parti kuralım, diyorsunuz; hem de karı lâfı ediyorsunuz...»** dedim. O akşam, üzerlerine aldıkları çirkin görevi yerine getiremediler.

Ertesi gün bu adamlar beni yaraladılar. Bilmiyorum, bu satırları okurken **«İyi ki öldürmemişler»** der misiniz?.

Eşim hastalanmıştı. Onu almaya gitmiştim. Bir gün önce bizi kadın oynatmaya davet eden gruptan iki kişi Cevizleraltı yolunda sinmişler, güpegündüz ellerinde taşlarla, küfürlerle üzerime saldırdılar. Sizin köyden, yâni İslâm Köyden Âdil Ünlü ile Lütfü Ergün, ellerindeki taşlarla boyuna vurdular. Bu görevi kimlerin verdiğini bilmekteyiz. Sizlerin bu işten haberiniz olup olmadığını bilmiyorum. Olay savcılıktadır. Siyasi bir olay olmasına rağmen hâlâ ses çıkmamıştır. Üç günlük raporum vardır..

Döğülmemden sonra diğer kurucu arkadaşlar çeşitli etkilerle, birer ikişer istifa ettiler. Hepsi de her an başlarının belaya gireceğinden kuşku içindeydiler. Ailelerinin huzuru kalmamıştı. Öleceklerinden, öldürüleceklerinden korktular. Bunlar, özgürlüğe, hukuk devletine inandığını söyleyen bir başbakanın, sizin memleketinizde oluyordu.

24 Nisan tarihli bir yazıyla bakanlık, **«Gerekli belgeleri getir, kura çekip tayin edeceğiz»** diyordu. Belgeleri tamamladım, verdim. **«Isparta Valiliğinden, emniyetten partide kayıtlı olup olmadığınız sorulacak»** dendi. İl merkezinin istifalar sebebiyle düştüğünü, öğretmenliğe çağırıldığımdan mecburi hizmetimi ödemek için parti üyeliğinden istifa ettiğimi söyledim ve gerekli belgeyi verdim. Bakanlık iki ay kadar oyaladı. Sonunda bir tek cümle ile **«Yeniden göreve alınmanıza imkân görülememiştir»** cevabını verdi. Özlük İşleri Genel Müdürlüğü vasıtasıyla sebebinin ne olduğunu Orta Öğretim'den sordurdum: Aldığım cevap **«Siyasi faaliyette bulunduğundan tayini mümkün olmuyor»** oldu.

Suçumuz, 'siyasi faaliyette bulunmak... TİP'i kurmak... Acaba AP'nin kurucusu olsam, gene mesleğe alınmayacak mıydım? Birçok AP'li memurlar, adaylıklarını koyup kazanamayanlar genel müdürlüklere getirildiler. Anayasa, **«Vatanlar partilere girme çıkma hakkına sahiptir»** derken bizler vatandaş sayılmıyor muyuz? Çalışmak, ehliyete, yetkiye, borca uygun çalışmak bir haksa, bu bir anayasa buyruğu ise, hukuk devletlerinde Anayasayı uygulayanlar kimlerdir?

Küçük oğlum anasına soruyor: **«Ana, babam eskiden zeytin alıyordu; şimdi niçin almıyor?»** Çocukla konuştum, **«Çalışmadığımdan para kazanamıyorum; onun için zeytin alamıyorum size»** dedim. **«Çalışsan a»** dedi. **«Anayasa da öyle diyor, ama hemşehrimiz Demirel çalıştırmıyor»** dedim. Çocuk soruları çoğalttı. **«E be, köyde zeytin yenmez»** deyip kesip attım. Anayasa **«Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir. Hizmete alınmada ödevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırma gözetilmez»** diyor Gene bir başka maddesinde **«Siyasi partiler demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır»** denilivor. Bizim siyasi eylemde bulunmamız bir yerde demokratik hayata hizmet oluyor. Ama demokratik hizmette bulunmuş olmak, iktidarınız zamanında, görev almaya engel sayılıyor.

Sayın Başbakan, sık sık sandıktan çıktığınızı söylüyorsunuz. Başka partilerin de sandıktan çıkmalarını yol kesmekle, adam dövmekle, fedailer tutmakla önlemeye çalışmak demokrasi sayılabilir mi?

Sayın hemşehrim.

Anayasaya riayet etmenizi, vatandaşlar arasında eşit işlem yapmanızı ve sandıktan erkekçe çıkmanızı istiyoruz.

Böyle çıkınız...

Saygılarımızı şimdiden sunarız.

Ahmet AKSAKAL

CHE GUEVARA
(Tıp öğrencisi iken...)

CHE'nin Kavgası Durmayacak

Mekin GÖNENÇ
(Kanada'dan yazıyor)

Üzerinden zaman geçtikçe Lâtin Amerika'nın efsanevi ihtilâlcisi Ernesto «Che» Guevara'nın ölümü ile ilgili bazı yeni gerçekler gün ışığına çıkmaktadır.

«Che»nin en büyük dostu, Küba İhtilâli'nin lideri Fidel Castro, 15 Ekim günü televizyonda yaptığı konuşmada şöyle diyordu:

«Bolivya makamlarının Che'nin ölümüyle ilgili raporunu kısmen kabul etmek zorundayız. Zira Bolivya Hükümeti, böyle bir rapor uyduramayacak kadar APTAL bir hükümettir. Fakat Che'nin ölümüyle ilgili olarak kendisine verilen raporlarda o kadar çelişki ve gariplik var ki, bunlardan, kendisinin, komutası altında bulunan gerillacılardan birinin ihanetine uğrayıp pusuya düşürüldüğü ve yakalandığının ertesi günü de hükümet kuvvetleri tarafından öldürüldüğü açıkça anlaşılmaktadır.»

9 Ekim gününden bu yana Bolivya makamları tarafından kamuya ve basına açıklanan raporlar dikkatli şekilde incelendiğinde, Che'nin alçakça bir cinayet sonunda öldürüldüğü kolaylıkla anlaşılmaktadır.

10 Ekim günü Bolivya makamlarının açıkladığı ve Dr. Moises Abraham tarafından hazırlanan tıbbî rapor ile bölgenin askerî komutanı General Alfredo Ovando Candia'nın açıklamaları arasında büyük çelişkiler bulunmaktadır. Şöyle ki, tıbbî raporda Guevara'nın vücudunda yedi kurşun yarası olduğu, bu kurşunlardan ikisinin akciğerlere, bir diğerinin de doğrudan doğruya kalbe saplandığı belirtilmektedir. Tıbbî otoritelere göre, bu kurşun yaralarını alan herhangi bir kişinin beş

Pepe
Es la hora de partir
Quizá esto te explique mis
reticencias al viaje de Roberto
Te dejo esto que espero
no sea el recuerdo póstumo,
no es vanidad intelectualoide, un
gesto de amistad, nada más
Hasta otra, si se
produce Un abrazo fraterno
de
Habana/65

«Pepe,

Artık ayrılış anı geldi.
Belki bu mektup Roberto'nun
gidişiyle ilişkin olan ketum
davranışımı izah edecektir.
Bu satırları bırakıyorum
sana. Ve umarım ki,
bu, son bir anı olmayacak.
Bu mektup, lâf olsun anlamında
yazılmış bir entellektüel
davranışı değil. Dostluklarla
gerektirdiği bir jest.
Kısaca hepsi bu.
Tekrar görüşmek üzere, tabii
eğer görüşebilmek
mümkün olursa.
Kardeşçe kucaklarım.

Che
Havana/1965»

Che Guevara'nın bir dostuna yazdığı mektubun klişesi ve Türkçesi

CHE demişti ki

«Ben hem Küba'lıyım, hem Arjantinliyim. Kısaca Güney Amerikalıyım ben. Lâtin Amerikanın neresi olursa olsun, her hangi bir Lâtin Amerikalı kadar yurtsever sayıyorum kendimi. Ve Lâtin Amerika'da hangi ülke için olursa olsun, gerektiği anda, o ülkenin özgürlüğü için, hiç bir şey istemeksizin, karşılığında hiç bir şey bek*lemeksizin canımı vermeye hazırım.*»

(B. Milletlerde yaptığı bir konuşma'dan)

«Ölüm bize sürprizini nerede yaparsa yapsın, onu korkusuzca karşılarız. Bu sürprize her an hazırlanmış olarak belirtmeliyim ki, bizim savaş çığlığımız, vurulup düştüğümüz anda, kulaktan kulağa ulaşacak ve elimizden yere düşmüş silâh, arkadan yetişen yepyeni ellere geçecektir. Delik-deşik gövdemize, ölüm duasına koşanlar yeni savaşların andını içeceklerdir. Makinalı tüfek sesleriyle. Sonuna kadar zafer için, kurtuluş için.»

(Arjantin'deki çocukluk arkadaşı Dr. Fernando Barral'a yazdığı bir mektup'tan)

KUMANDAN GUEVARA

Küba'nın büyük şairi Nicolas Guillen'in, Efsanevi ihtilâlci Ernesto Che Guevara'ya adadığı bu şiir, 15 Ekim 1967 günü yazılmıştır. 65 yaşındaki şair Che Guevara'nın en yakın arkadaşlarından biri olarak bilinmekteydi. (E. A.)

«Dostum Guevara, gelecekteki ideal insanın, çağımızdaki anıt örneğiydi.» Fidel Castro

Sönmez yaktığın o kutsal ışık
Sönmezsin sen göçüp gitsen de
Sen en yüce eylem, sen en ulu gerilla
Alev gibi sendin uçan atlarla
Geçen dağlardan, rüzgârlardan, bulutlardan.
Ölüm susturdu sanmış ülkünü
Senin sesin susturulmaz Guevara
Varsın yaksınlar o dev gövdeni
Kaçırıp saklasınlar küllerini gözlerden
Uzak dağlarda yeniden belirirsin sen
Belirirsin ormanlarda, şu buzlu doruklarda
Sen ülküsün ölmezsin yiğit binbaşım
Kardeşim, can dostum
Kumandan Guevara

Şurada sırıtan bir yüz görürüm
Şurada ölümüne bayram ederler
Adına demişler özetle USA.
Yakındır çekmesi ellerini yöremizden
Yakındır donması gülüşünün buz gibi
Yakındır görmesi seni binbaşım
En önde o çelik görüntün dağlara doğru
Gene yürürler tepelere doğru
Toplanırlar çepeçevre seninle binbaşım

Gerillalar, o özgürlük kuşları.
Bir ışık fışkırır delik - deşik yüreğinden
Yürür şu gecenin karanlığına
Kayar bir yıldız gibi apansız
Düşer tam ortasına, şaşar USA.
Bilirsin ama duyurmazsın bunu
Sen en alçak gönüllü, benzeri az insan
Kardeşim, can dostum
Kumandan Guevara.

Nereye baksam seni görürüm
Sen içindesin şu kızılderilinin
Düşlerde, ezgilerde, destanlarda
Sana çarpar yüreği şu yalnız zencinin
Sen dalga dalga devrimlere dönüşürsün
Sen petrol kazan ellerde
Sen ıssızlığında şu muz bahçelerinin
O bitimsiz bozkırlarda sen
Şekerde, aşımızın tuzunda, kahve dallarında
Sen kaynayan kan damarlarda
Sen öldükten sonra hemen dirilen
Kardeşim can dostum
Binbaşım Guevara.

Seni yaşar bütün yürekleri Küba'nın
Bilir o sakallı, güzelim yüzü
O kutsal rengi fildişi beyazından
Tanır tunç sesini kulakları Küba'nın
Bütün buyruklarda arkadaş kumandan

Uyanan bütün günler seni getirir
Yönetmen Guevara, asker Guevara
Öğretmen, bilgin, ülkücü Guevara.
Pırıl - pırıl yeni doğmuş çocuklar gibi
Sen kirlenmemiş, yenilmemiş direnç
Günaydın binbaşım Ernesto Guevara.

Kara renkli beren, soluk - yırtılmış elbisen
Yürür gibisindir gene binbaşım
O öncü ışığın geçer ormanlardan
Eskisi gibi gene binbaşım
Geçersin Sierra dağlarından
Dev göğsün yarı çıplak
Doğanın cümbüşü içinde
Soluk soluğa sözler, soluyan namlular
Şu alev alev esen deniz rüzgârı
Şu kırmızı gül usulcacık açan.
Rahat batar sana bilirim binbaşım
Ülkü savaşçısı, yiğit yüreklim
Bekle hepimizi Güney Amerika'dan
Yollara düşeceğiz seninle binbaşım
Ölerek ölümsezleşmek ne demekse
Öyle öleceğiz, senin gibi Guevara
Kardeşim, can dostum
Kumandan Guevara.

15 Ekim 67. Havana
Nicolas Gullen
Türkçesi: Engin Aşkın

dakika bile yaşamasına imkân görülmemektedir.

Halbuki General **Ovando'nun** basına yapmış olduğu açıklamada, Guevara'nın 8 Ekim günü Vallegrande'de yapılan çatışmalar esnasında yaralandığı, aldığı yaralar dolayısıyla da ertesi gün öldüğü ve cesedinin de gizli tutulan bir yere gömüldüğü bildirilmiştir.

11 Ekim günü bizzat cesedi görmek üzere Arjantin'den gelen Che'nin kardeşi Roberto Guevara'ya bu defa da aynı makamlar tarafından cesedin yakıldığı ve bu yüzden görmesinin imkânsız olduğu söylenmiştir.

Bütün bu hususlar bir araya getirildiğinde ortaya çıkan sonuç şu olmaktadır:

8 Ekim günü Vallegrande'de hükümet kuvvetleriyle yapılan çatışmalar esnasında Che Guevara hafif yaralar alarak yakalanmıştır. Ertesi gün ise, Bolivya Hükümeti, kendisinin yargılanmasındansa öldürülmesinin daha yerinde olacağı kanaatine vararak Che'nin öldürülmesine karar vermiştir. Bu emri alan askerler de, kalbine ve ciğerlerine kurşun sıkmak suretiyle Che'yi öldürmüşlerdir.

Yine Bolivya'dan alınan raporlarda, **Guevara'yı ele verenin iyi İngilizce konuşan Ramon isminde Küba asıllı bir gerillacı olduğu ve aynı zamanda kendisinin entrika çevirmekte ünlü CIA'nın bir ajanı olduğu bildirilmektedir.**

Yeryüzünün bütün ilerici güçleri için büyük bir «kayıp» teşkil eden Guevara'nın ölümünde emperyalistlerin göremediği bir şey vardır. **Che Guevara, Orta ve Güney Amerika'da bir bayrak, bir fikir haline gelmiştir.** Gün gelecek bütün Amerika halkları gerçek kişiliklerini bulacak, ekonomik ve siyasi özgürlüklerine kavuşacak, emperyalist Amerika'yı ülkelerinden kovacaklardır. Güney Amerika'nın sarp dağlarında yeni yeni Guevara'ların emperyalistlere kök söktürmesi bir sürpriz olarak karşılanmamalıdır.

Nitekim, Che'nin ölümünden sonra Bolivya'dan alınan haberlere göre, Amerikalıların komutasındaki hükümet kuvvetleriyle milliyetçi gerillacılar arasında şiddetli savaşlar yeniden başlamıştır.

Castro'nun televizyon konuşmasında dediği gibi, **«Che Guevara bedenen ortadan kaldırılmış olabilir, fakat kendisinin bugüne dek yapmış olduklarını hiçbir kimsenin hiçbir zaman ortadan kaldırmaya gücü yetmeyecektir.»**

Regis Debray mahkûm oldu

Ölümünden önce **«Che»** Guevara ile görüşen ve **«gerilla faaliyetine karıştığı»** iddiasıyla yakalanarak Bolivya Hükümetince mahkemeye sevkedilen **«Devrimde Devrim mi?»** kitabının yazarı Regis Debray, duruşması sonunda otuz yıl hapse mahkûm edilmiştir. Che ile Castro'nun yakın dostu olan genç Fransız düşünürünün mahkûmiyeti bütün dünyada geniş tepki yaratmıştır.

"CHE"

14 Haziran 1928 de doğdu. Babası İspanyol asıllı ünlü bir mimardı. Annesi ise, İrlanda ve İspanyol karışımı zengin bir aileden gelen, çok kültürlü bir kadındı. Brezilyada yaşayan aile, Ernesto 4 yaşındayken, Arjantin'e göç etti. Meslekleri bu gün, kimyager, ressam, dekoratör, mimar olan 2 kız 3 erkek kardeşi vardır. Bütün gençliği ve öğrenciliği sırasında, çalışkanlığı, arkadaş canlılığı ve okuma merakıyla, çevresinin büyük sevgisini kazanan Guevara, tatillerinde, bütün Güney Amerikayı gezdi. Sık sık B. Amerika'ya gitti. Baudelaire ve Neruda'yı taparcasına severdi. Çocukluğunda uzun süre nefes darlığı çekti ve hastalığı yendi. Üniversitede okuduğu yıllar, Arjantin'in en ünlü atletleri arasındaydı. 1953 Martında Arjantinde, Cordoba Üniversitesini bitirip doktor çıktı ve aynı yıl, Küba'da Batista ile savaşan Castro'ya katıldı. Siyasal ve Sosyal yüzlerce yazısı yayınlamıştır. «Kübada Sosyalizm», «Gerilla Savaşı», «Savaş Geçitleri», «Üç Kıta», «Parola, İki, Üç, Daba Bir Çok Vietnam Yaratmak» gibi kitapları geniş ün kazandı. Küba'yı kafasıyla yaratan en büyük güçtü. Seçkin bir ekonomist, uzman bir plânlamacı, idealist bir düşünce eylem adamıydı. 7 Ekim 1967 günü Bolivya Dağlarında tuzağa düşürülerek öldürüldü.

E. A.

Öğretmenler Demirel İle Neler Konuştu?

Doç. Dr. Türkkaya ATAÖV

TÖS ve TÖDMF yöneticilerinden bir grup - bana verilen bilgiye göre Sayın Başbakan Demirel'in dâveti üzerine - **8 Kasım 1967'de, saat 12.45'te kendisiyle görüşmek üzere Başbakanlığa gitti. TÖS Genel Başkanı Sayın Fakir Baykurt'un o sırada Anadolu'da bulunuşunu dikkate alarak benim de katıldığım bu toplantıda Federasyon Genel Başkanı Prof. Bahri Savcı, Safa Güner, İ. H. Kaytanlış ve İsmet Baran** bulundular.

Bu toplantı hakkında çeşitli eğilimdeki gazetelerde eksiklerle yada eklemelerle çıkan haberler ve bazı davranışlar türlü yorumlara yol açacak nitelikte olduğundan, Sayın Başbakan ile yaptığımız toplantıda tuttuğum notlara dayanarak görüşmelerin seyrini ve söylenenleri açıklamayı gerekli buluyorum.

Sayın Prof. Savcı, ikna edici konuşmasında, 1926 yılında kabul edilip bugünkü anayasa ışığında tetkike çok muhtaç olan 789 sayılı kanunun 22/C maddesindeki «görülen lüzum üzerine» **ibaresinin idare üstünde hiçbir denet kabul etmemekle anayasaya aykırı olduğu inancında bulunduğumuzu; öğretmenlerimizin il içinde yer değiştirme gibi safhalardan da geçerek yurdumuzun en ücra köşelerine sistemli ve maksatlı bir şekilde sürülmelerine kadar giden davranışların gittikçe yoğunlaştığını, hattâ bu nakillerin, Karadeniz ve Antalya'da olduğu gibi, daha tahkikat bitip idari işlemler tamamlanmadan yapıldığını ve bu bakımdan bir de usûl** açısından sakatlık bulunduğunu anlattı.

Sayın Savcı, bu çok açık izahında, öğretmen kuruluşlarının direnme kararını almak ve yurt sorunlarıyla ilgili olarak görüşlerini açıklamakla siyaset yapmış olmadıklarını, çünkü siyasetin «iktidarı ele geçirmek amacıyla iktidar savaşı yapan siyasî partilerle organik bağ **kurmak» demek olduğunu belirterek, öğretmenin şimdiye kadar söylediklerinin anayasadaki özgürlüklerden gelen bir hak olduğunu ve bakanlığın çeştili şûralarından geçip kabul edilmiş olan resmi belgede bir görev olarak değerlendirildiğini eklemiştir. Bu bakımdan, öğretmen asıl yurt sorunlarıyla ilgilenmediği takdirde, muameleye hedef olmalıdır. Sayın Savcı, bugünkü öğretmen kıyımında taşra partizan teşekküllerinin etkisi olduğu üstünde durarak sözlerini bitirmiştir.**

Sayın Başbakan da aynen şöyle mukabele etmiştir:

«Bu kapı devlet kapısıdır, şahsî kapım yada parti kapısı değil. Buradan içeri direnmeden de girebilirdiniz. Ziraî mahsul fiyatlarından işçi meselelerine kadar burada her şeyi dinleriz; fakat her şeyi kabul etmeyiz. Türkiye'de hukuk devletinin hâkim olmasını en çok biz istiyoruz. Üstelik, öğretmen kitlesi de en değer verdiğimiz kitledir. Yarının hazineleri olan çocuklarımızı onlara teslim ediyoruz. Bütün öğretmen kitlesine fena muamele yapılmamıştır. Kime, nerede, ne fena muamele yapılmış, söyleyin; tahkik ettireyim; yanlışlık varsa düzeltiriz. (Başbakana bir liste verildi.) Sonra, ben hür fikre en fazla taraftar olanlardanım. Ama öğretmen nereye kadar gitmeli? Siyaseti camie, okula, sendikaya ve kışlaya sokmayacağız. Sadece üniversite hocaları, o da sınırlı siyaset yapabilir. Kanunlar sarih. Cumhuriyet kurulalı 44 yıl oldu; ne siyasettir, ne değildir, ayırmak mümkün... Öğretmen politika yaparsa, çocuğu, halkı böler. Sendika olarak belirli bir partinin programını belletemezsiniz. Öğretmen bütün doktrinleri öğretebilir, fakat içinden birini empoze edemez. Yani, önce politikaya girmekten sakının. İkinci olarak, öğretmen kitlesini huzur içinde tutun. Fikir meselelerini kan dâvası haline getirmeyin. Herkesin sizin gibi düşünmesini istemeğe hakkınız yok.»

Ben de bazı partizanların öğretmeni, hükümeti kuran parti yanında politika yapmağa zorladığını, öğretmenin de hükümet gibi aynı şeyden şikâyetçi olduğunu belirterek Sayın Savcı'nın yaptığı siyaset tanımına katıldığımı söyledikten sonra «öğretmeni huzursuz etme» **noktasına gelerek şunları açıkladım:**

«Öğretmenin kendi huzursuz. Antalya'daki ilk toplantıda önceden görüp tanımadığımız öğretmenler bizden önce konuşarak toprak ağalığından, sağlık hizmetlerinin sefalet derecesinde eksikliğinden, barış gönüllülerinden, yabancı askeri üslerin tasfiyesinden söz ettiler. Eskişehir'de 3 bin kadar öğretmen bizi şehir dışında karşıladı. Kimi izin alamamış, kimi kaymakamı da birlikte getirmiş. Para masraf etmiş, cezayı göze almış. Eskişehir'de de hepsi Türkiye'nin yarınlarını Vietnamlaştırmayacaklarını söylediler, partizanlığı yerdiler, hızlı endüstrileşme istediler, kendilerine yapılan muamelenin gerisinde Lumumba'yı öldürenlerin ellerini gördüklerini söylediler. Bunları onlara biz öğretmedik. Zaten böyle şeyler ezbere söylenemez. **«Hastalık cinden değil, mikroptan geçer»** dedi diye imamla çatışan, ağayı karşısında bulan, partizanların ihbarına uğrayan, bakanlıkça nakledilen ve yerine barış gönüllüsü yollanan öğretmen, imam - ağa - gerici milletvekili - müdürlük - yabancı arasında bir ittifak görüyor. O da 44 yılda bunu öğrendi. **(Sayın Güner, maddi durumları çok fena olduğu halde, öğretmenlerin maaşlarından söz etmediklerini haklı olarak sözlerime ekledi.)**

Bugün, öğretmen kütlesi, yöneticilerin önüne geçmiştir; kendi sorunlarının yurt sorunlarıyla temelden, kökten bağlantılı olduğunu biliyorlar. Malatya toplantısında oybirliğiyle çekilen telgrafta da bunu belirttiler. 120 bin kişilik kitleye bu görüş zorla öğretilebilir mi? TÖS ve federasyon demokratik kuruluşlar; biz üyelerin isteklerini yansıtmakla görevliyiz. Meseleyi bir iki kişinin kışkırtması gibi görmek yalnış bir yoruma sebep olacak. Öyle anlaşılıyor ki, direnme, uzun vâdede, yabancı üslere varıncaya kadar gidecek. Bu, tabanın bütün yurt sorunlarında direnmesidir...»

Benim sözlerim bundan ibaret oldu.

Sayın Basbakan kendi partisinin de öğretmeni politikaya itmesini istemediğini, bunu da tahkik ettireceğini belirtmekle cevap verdi.

Özetle biz, öğretmen kuruluşları temsilcileri olarak bir vaadde bulunmadık; sadece durumu belirttik, bilinçlenmiş öğretmen isteklerinin neler olduğunu gösterdik. Basbakan da olayları tahkik ettirmek gibi bazı vaadlerde bulundu ve kendi görüşlerini belirtti.

İşçi

kemal sülker

ANT, bu haftadan itibaren işçi ve sendika haberlerine daha geniş yer verecektir. Türkiye'de sendika hareketleri tarihini en iyi bilen, 1947'den beri sendikal mücadelelerin içinde bizzat bulunan, bu konuda çeşitli gazete ve dergilerde yıllarca yazı yazmış ve değerli eserler meydana getirmiş olan arkadaşımız KEMAL SÜLKER, bundan böyle Türkiye'deki ve dünyadaki işçi hareketlerini bir araya getirerek ANT okurlarına sunacak, olayları yorumlayacaktır. KEMAL SÜLKER'in sayfası, meselelerini halkoyuna duyurmak isteyen bütün sendikaların haberlerine açıktır.

Dünün ve Bugünün İşçi Sorunları

1947'de CHP'ce kurdurulan sendikaların ve onları izleyen bağımsız sendikaların yıllarca peşine düştükleri işçi sorunları vardı. Bunlar yeni anayasamızla geride kalmıştır. Hâfızamızı gerilere doğru çalıştırınca, neler göreceğiz? Bir kaçını hatırlayalım:

● İş mahkemesine seçilmek için büyük mücadele

İşçilerin didinmesi uzun süre sadece İş Mahkemelerinin bir ihtisas mahkemesi haline gelebilmesi için olmuştu. Bunun için bulabildikleri çözüm yolu, iş mahkemelerine biri işçi, öteki işveren temsilcisi olmak üzere ki üye seçilmesi ve mahkemelerin üçlü bir kurul halinde çalışmasıydı... Zamanın işçi «lider»leri, iş mahkemesinde görev alabilmek için ne kulisler yapmış, ne mücadelelere girmiş, ne çok zaman harcamışlardı... 1954'ün Kasım ayında 14 Asliye İş Mahkemesi'ne temsilci seçilmek için birleşen ve listeleşen isimler o zamanın bir «koalisyonu» idi: Nuri Beşer - Zühtü Tetey - Lütfü Yılmaz-Rıza Güven - Ziya Hepbir - Hasan Türkay - Mehmet Güler - Nurullah Ceylan - Zeynel Ekal -Necdet Kutlu - Nazif Yuvacı, Şemsi Gür...

Kimi milletvekili, kimi işveren olan, kimi emekliye ayrılan, kimi işveren adamlığını, açığa vuran, kimi mücadele acem kılıcı gibi sağlı sollu bir savaşın lideri olmayı tasarlayan bir çok sendikacılar istediklerine kavuşabilmişler miydi? Ne gezer? İşverenler, iş mahkemelerine üye vermeyince, müessese ikili çalışmaya girememiş, iş mahkemeleri yine tek hâkimi ve işi başından aşkın bir yargı organı olarak kalmıştı...

● İşverenlerin işçiye karşıt davranışları

İşverenlerin işçilere karşıt davranışları o kadar çok örneklerle belirtilebilir ki... Ancak bir çok işçi, sınıf bilinci o zaman henüz tohum halinde bulunduğu için, bu birbirini tamamlayan işveren davranışlarını bir noktada toplayamıyor ve her sorunu birbirinden ayrı birer olay olarak görmek eğilimine bağlı kalıyordu.

1954'ün Kasım ayında Ankara Kızılay Salonu'nda ikinci defa toplanan Çalışma Meclisi'nde «grev»i savunan işçiler yüzünden işverenler salonu terketmişti. Olay şeytandan kaçarcasına grevden kaçmayı öneren işveren sözcüsüne, işçi sözcüsünün lâyık olduğu cevabı vermesinden ve çok gerçekçi bir dil kullanmasından doğmuştu..

1954'lerde artık hemen bütün sendikalar grev hakkını istiyorlardı. Meselâ 25 Nisan 1954'te kurulan yeni bir sendika, Bursa İnhisar İşçileri Sendikası, isteklerini şöyle sıralıyordu:

Kollektif iş akdi kanunu, grev kanunu, işsizlik sigortası, kanunu, sigortalı işçilerin sigortasız ailelerinin hastalık sigortasından faydalanmaları..

TEKSİF Başkanı Celal Beyaz ise, Tekstil işçileri adına tok tok konuşuyordu:

«Grev hakkının, çalışan insan için ekmek, su ve hava kadar ihtiyaç olduğuna inanıyoruz. Bütün icaplarıyla grev hakkı verilmeli ve anayasa ile teminat altına alınmalıdır.»

İSMAİL ARAS
(Grev mücadelesi)

NURİ BEŞER
(Mahkeme kavgası)

● Grev hakkını istemek 1958'lerde dahi bir suçtu

Ancak Grev hakkını istemek 1958'lerde dahi suç sayılabiliyordu. Bir zamanların gözde, atılgan ve yazı yazan sendikacılarından İsmail Aras, 28 Mayıs 1958'de Hür Bilek Gazetesi'nde **Vazife başındayız»** başlıklı bir makale yayınlamıştı. Ama Savcılık, İsmail Aras hakkında **«halkın devlete olan emniyet ve itimadını sarsmak»** suçundan dâvâ açmıştı. Aras beraat etmiş, savcı Yargıtay'a başvurmuş ve orada beraat kararı bozulmuştu. Aras o zaman, o tarihten sekiz yıl önce Kudret Gazetesi'nde **«grev hakkı ve sendika muhtariyeti»** adlı yazısından dolayı kovuşturma açılmadığını belirterek **«Savcı memleketi geriye mi götürmek istiyor?»** diye soruyordu.

Grev hakkı çok söz konusu olmuş, hattâ İzmir'de grev yasağına rağmen grev yapan yükleme işçileri uzun kuyruklar halinde sorgu yargıçlarının kapısında beklemiş, aylarca suçlu muamelesi görmüştü.

● Grev hakkı yine hiçe indirilmek isteniyor

Başarılı grevler, hattâ başarıyla sonuçlanmamış da olsa genel olarak grevler, işverenleri üzmektedir. Tatlı kârlarına zarar vermektedir.

Bu yüzden, işçilere hapis, cop, dipçik, işsizlik ve nice nice ıstıraplar getiren 275 sayılı kanunu bile daha etkisiz, daha işe yaramaz hale getirmeye önem vermektedirler. Henüz sayıca büyük işçi kütlelerinin kümelendiği Türk İş'in partiler üstü politika teranesiyle işçi sınıfı yararına uygun bir politik eylemden yoksun kalmakta direnmesi de bu cür'etlerini artırmaktadır. Mecliste sağcı partiler çoğunlukta olduğundan ve meclis dışında sınıf bilincinden yoksun ve sınıfsal eylemi hiçe sayan işçi liderlerinin çoğu köprübaşlarını tutmuş bulunduğundan, korkarız ki, işverenlerin grev hakkını sıfıra indirecek bu istekleri de gerçekleşecektir. Grev hakkını sözde var, eylemde yok hale getirecek tasarıyı Çalışma Bakanlığı hazırladığına göre, AP çoğunluğu ve AP'nin dayandığı dış ve iç sömürücü çevreler, tasarının kanunlaşması için ellerinden geleni yapacaklardır.

Grevin başlama tarihi işverence bilinecektir. **«Greve katılmayan işçiler»** diye daha önce işe alınmış geçici işçilere üretim yaptırılacaktır. Grev gözcüleri yazın sıcağını, kışın soğuğunu çekecek birer canlı heykel haline getirilecektir. İşveren, işyeri seviyesinde dilediğini toplu sözleşmeye madde halinde koyduramazsa, o konuyu sözleşmede kapalı unutulmuş bıraktıracaktır. İşkolu seviyesinde bir kukla sendika çıkarılacak, varsa o işkolu sendikasının beyni yıkatılacaktır. Sonradan yapılacak işkolu seviyesindeki toplu sözleşmede o unutulmuş, kapalı geçilmiş işveren isteği yer alacaktır.

Böylece grev hakkı yoluyla anayasa tahrip edilince, bu *sözde ekonomik niteliği* olan yasa şu politik sonucu verecektir: Anayasa değiştirilmelidir. Ortam buna elverişli hale gelmiştir.

● 1960'dan önce grev yapmak suçtu.. İzmir'de dok işçilerinin kendilerini sömüren müteahhide karşı çıkarak toplu halde iş bırakmaları «grev» suçu sayılmış ve işçiler aylarca mahkemelerde süründürülmüştü...

● Sendikacılar şu noktyaı artık anlamalıdırlar

Bir takım sendikacıların hâlâ anlayamadıkları nokta şudur:

Her ekonomik ve sosyal sorunun çözümü politiktir.

Politik iktidar hangi sosyal sınıfta ise, her türlü kanunî ve idarî işleyiş o hâkim sınıfın yararına yürür. 1947'den beri istenen şeyler gerçekleştirilememişse, nedeni açıktır:

Politik iktidar, işçi sınıfının ve onun demokratik öncülüğündeki sınıf ve tabakaların, yani emeğiyle yaşayan en az 29 milyonun elinde değildir. Amaç, demokratik yoldan iktidar değişikliğini sağlamak ve işçi sınıfının bilimsel öncülüğünü seçim yoluyla gerçekleştirmektedir.

MİKADONUN ÇÖPLERİ'NDE YILDIZ VE MÜŞFİK KENTER
— Toplumcu bir yazardan bireyci bir oyun —

Mikadonun Çöpleri

Nefis bir türkçe, sağlam bir diyalog düzeni ve iki güçlü sanatçının pürüzsüz oyunları......

Kent oyuncuları tarafından sahnelenen **«Mikadonun Çöpleri»** adlı oyunun övgüye değer yanları bunlar. Ne var ki, Melih Cevdet Anday gibi toplumcu bir yazardan beklenen **titiz ve tutarlı** çalışmadan yoksun, bireyci, toplum sorunlarından uzak bir oyun...

Anday, bu oyunu ile, bugüne dek sürdürdüğü çizgiye aykırı düşüyor. **«Bu oyun bir şeyler öğretmek, çeşitli suallere cevap vermek veya toplumu harekete geçirmek için yazılmış bir eser değildir. Hayır. Tiyatronun böyle bir görevi olduğu fikrinin karşısındayım»** diyerek absurd oyununu savunan, geçmişteki tutumuyla çelişmeye düşen yazarın bu noktaya nasıl geldiğini anlamak oldukça güç. Oysa, böylesine sağlam bir diyalog tekniği, böylesine temiz bir dil, absurd oyun yerine, toplum sorunlarına eğilen bir oyunda kullanılmış olsaydı, herhalde Türk Tiyatrosuna büyük bir katkıda bulunmuş olacaktır...

«...Ben bu eserime, kendimin de çözemediğim meseleleri getirdim» diyen Anday, oyununda çağımızın yalnız insanının çelişkilerini inceliyor. Bir raslantı sonucu aynı odaya kapanan bir kadınla erkeğin bunalımlarını, zıtlıklarını ele alan yazar, iddiasının tersine, oyununun sonunda bir çözüme gidiyor. Ancak, iki insan arasındaki zıtlıkların, çekişmelerin ne olduğunu, nedenlerini açıklamadığı gibi, oyunun sonunda kadının vardığı çözümün ne olduğunu, karar değiştirmesinin hangi etkenlerle ortaya çıktığını da açıklamıyor. Oysa, çağdaş oyun yazarı seyircisine söylemek istediğini açık seçik ortaya koymak zorundadır.

Bunların yanı sıra, **Mikadonun Çöpleri** sağlam bir tiyatro tekniğinden ve dramatik örgüden de yoksun. Oyun boyunca modası geçmiş mantık oyunları, gerilimden uzak bir biçimde sürüp gidiyor. Bu nedenle, oyunun bir bütün haline gelmesini, diyalogların çok iyi olması dahi sağlayamıyor. Hal böyle olunca, Anday'ın oyunu, daha önce Albee ve Osborne tarafından aynı konuda yapılan denemelerin başarısız bir kopyası olmaktan öteye gidemiyor.

Mikado'nun Çöpleri'ni Müşfik Kenter sahnelemiş. Gerek sahneleyişinde, gerekse çok rahat oyununda Müşfik Kenter, metnin aksaklıklarını belli bir oranda maskelemiş. Buna Yıldız Kenter'in ölçülü oyunu da eklenince, eserdeki gerilimsizlik giderilmiş oluyor. İki sanatçı kardeş, Anday'ın absurd oyununu büyük bir başarı ile ayakta tutuyor, metindeki boşlukları dolduruyor.

Sonuç olarak, **Mikadonun Çöpleri,** dar bir çevreye hitabetmekten ileri gidememekte, halka hiçbir şey getirmemektedir.

İnci ÖZGÜDEN

HALKIN SESİ

Hazırlayan: Âşık İHSANÎ

ÂŞIK REYHANÎ

Dün Emrah'ları, Sümmani'leri, kara bağrında birer beyaz gül gibi yetiştiren serhad şehrimiz Erzurum'un bugün de bize başı Palandöken Dağı gibi dik, zekâsı Kandil yaylası kadar geniş ve gönlü şahvelet suyu kadar coşkun olan Âşık Reyhani'yi yetiştirdiğini görüyoruz.

Âşık Reyhani, Erzurum'un Horasan İlçesi'nin kuş uçmaz - kervan geçmez bir köyündendir. Yaşı otuz - otuz beş arasındır.

Gerçeği seven ve gerçek olmıyana söven bu saz şairi, halkın derman arıyan dertlerini en iyi şekilde dile getirenlerden biridir.

İşte size ondan bir şiir:

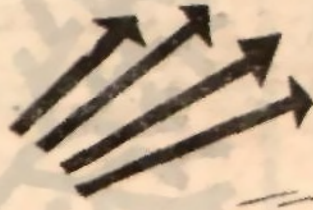
Yaktı bizi fakirliğin çilesi
Yıktı bizi zenginlerin sillesi
Yazın yattığımız duvar gölgesi
Kışın güneş doğmaz zındanımızdır.

Ağamız kumarda, şeyhimiz dinde
Elimiz çenede başımız inde
Binbir iş yaparız avare günde
Laf bizim bağımız bostanımızdır

Reyhani: boşuna hayal kurarız
Olmaz şeye aklımızı yorarız
Elin sürüsünde itkin ararız
Halbuki hırsızlar çobanımızdır.

haftanın karikatürü

Can Havli

(Semih Balcıoğlu · Akbaba)

Damat Beyin Dergisi Çamur atıyor!

İnönü'nün, «komünist»lik suçlamalarından korunmak için CHP'yi aşırı sola karşı tek teminat olarak nitelendirmesinden ve *Ecevit'in* de TİP'i **«tehlikeli»** ilân etmesinden sonra CHP'nin ailevi çevrelerinde de Türkiye'nin tek sosyalist partisine karşı ancak hasta bir beynin imâl edebileceği yakıştırmalarla saldırıya geçilmiştir.

Özellikle yıllar yılı ihmal ettikleri ve bütün seçim şanslarını yitirdikleri doğu bölgesinde son aylarda TİP'e doğru eğilimin kuvvetlenmesi karşısında paniğe kapılan CHP'nin resmî ve ailevî çevreleri TİP'i **«kanun dışı»** bir takım temayüllerin temsilcisi olarak göstermek gayret ve tahriki içindedirler.

Nitekim «çamur atma» kampanyasının şampiyonluğunu yapan damat beyin Akis Dergisi, son sayısında TİP Merkez Yürütme Kurulu üyesi Behice Boran'ın resmini orak-çekiç amblemiyle birlikte kapağına yerleştirecek pespaye bir gazetecilik oyunu ile dikkatleri TİP'in üzerine çekmeğe çalışmıştır.

İç sayfalarda ise ancak ucuz polisiye romanlara yakışacak mantık oyunlarıyla TİP'i bir **«komünist partisi»** gibi göstermeğe yeltenen AKİS, **«TİP'li veya TİP'çi bazı yazarların görüşleri partiyi ilzam ediyorsa, TİP için Komünist Parti demek hiç mübalâğa değildir»** demekte ve *Cumhuriyet Başsavcılığını* bu konuda soruşturma yapmağa dâvet etmektedir.

Oysa, parti tüzüğüne göre, genel başkan ve yetkili organların demeç ve bildirilerinden başka hiç kimsenin görüşü partiyi bağlamamaktadır. Üstelik, TİP'li ya da TİP'çi yazarlar içerisinde **«komünist»***likten mahkûmiyeti* olan hiç kimse yoktur ki, onların görüşlerinden dolayı TİP'i **komünist»likle** suçlamak mümkün olsun.

Akis'e göre, TİP yetkilileri, kurulacak klâsik bir komünist partisiyle kendi partileri arasında ne gibi farklar bulunacağı sorusuna da kesin bir cevap vermeğe yanaşmamakta imişler!

Neymiş bu klâsik komünist *partilerinin özellikleri?*

Damat beyin dergisi, kendine göre bir takım özellikler *sıralamakta* ve TİP'i *bu* **«kendinden menkul»** özelliklerin mihengine vurarak komünistlik çizgisine yerleştirmeğe çalışmaktadır. **Oysa, bir kişinin ya da örgütün «komünist»** sayılabilmesi için hangi özellikleri taşıması gerektiği gerek Anayasa Mahkemesi'nin 141 ve 142. maddeler hakkındaki kararının gerekçesinde, gerekse Yargıtay'ın son içtihadında belirtilmiştir. Ve bugüne dek, TİP hakkında bu özellikleri taşıdığı iddiasıyla her hangi bir dâva açılmamıştır.

Hem CHP'nin **«komünistliğin»** özelliklerini nasıl tesbit ettiğini eski toplumcular hâlâ unutmamışlardır. Bugün Ortanın Solu'nun savunduğu görüşleri kendi iktidarı zamanında **«komünistlik»** olarak kabul eden bir CHP'nin ailevi sözcüleri, her halde bugün sosyalistlerin savundukları daha ileri görüşleri yine **«komünistlik»** diye suçlarken bir parça utanmalıdırlar.

Akis, bu arada, kâhinliğe de kalkışmakta ve TİP'in tüzüğünde, programında söylediklerini görmemezlikten gelmekte, *iktidara geldikten sonra* TİP'in neler yapabileceğini Sovyet Devrimini örnek göstererek bugünden *tesbit* etmeğe kalkışmaktadır. Toker'e göre, Türkiye'de komünistler **«sosyalizm»** zırhının arkasına gizlenmekte, kuracakları düzenin mâhiyetinin tartışılmasına yanaşmamaktadırlar.

Bir gazeteci, eğer dürüstlükten azıcık nasibi varsa, bir partiyi eleştirirken, tüzüğünü, programını ve yetkili sözcülerinin beyanlarını adamakıllı inceledikten sonra kaleme sarılmalıdır. Köhne polis kafasıyla yaptığı yakıştırmalara ve Gürcü Bacı'vâri kehanetlere dayanmamalıdır. TİP'in iktidara geldiği takdirde neler yapacağı 126 sayfalık programında madde madde yazılıdır ve bunlar sosyalist eyleme ilgi duyan çevrelerde yıllardır tartışılmaktadır.

Ama, *muhalefette iken söyledikl*erinin iktidara gelince tamamen tersini yapan bir *CHP'nin ailevi sözcüsünün* diğer partileri de aynı tutarsızlıkta ve samimiyetsizlikte *görmesine asla şaşmamak lâzımdır.*

Evet, TİP iktidarda neler yapacağını açık seçik söylemiştir ve bugünden bunun kavgasını vermektedir. **«Emekçi halkın savunucuyuyum»** demiştir ve gerçekten de parlamentoda son iki yılda CHP de dahil bütün partilerin karşısında emekçi halkın çıkarlarını savunan tek parti olmuştur.

Emperyalizme karşı olduğunu ilân etmiş ve emperyalist Amerika'ya karşı fiilen mücadele açan, yirminci yüzyılın en büyük emperyalist *örgütü NATO'ya resmen* **«hayır»** diyen tek parti yine o olmuştur.

«İktidara demokratik yoldan yürüyeceğiz» demiş, anayasada yazılı demokratik hak ve hürriyetleri en samimî şekilde yine o savunmuştur.

«Kıskançlıkla istiklâlciyim» demiş, her türlü milletlerarası sosyalist örgüte katılmayı reddetmekle bağımsızlığını inkâr kabul etmez şekilde göstermiştir.

Kavliyle fiili ortadadır.

Ya CHP?

Damat Bey, TİP'in kuracağı düzeni tartışmaya kalkışmadan önce **bugünden yarına görüş, tutum değiştiren CHP'yi kuracağı düzenin mahiyetini tartışmaya çağırmalıdır.**

İşte o zaman **«yutturmaca»**ların kimlere ait olduğu ortaya çıkacak, **«tabu»**laştırılmış kelimeleri mızrak yapıp Türk sosyalistlerine saldıranların gerçek yüzü ortaya çıkacaktır.

Ya Menderes?

İşte Türkün Başbakanı! İşte, Türkün yıllardan beri beklediği Başbakan! Türklük denildiği zaman kalbi heyecan dolan, ruhunda Türklüğün ateşi yanan Başbakan!.. Biz böyle bir başkanı yıllardır nasıl bekliyor, hasretiyle nasıl tutuşuyorduk! Allah bize bugünleri de gösterdi ve Türklük dünyasına, devlet mesuliyetinin en yüksek mertebesinde göğsünü kabartarak el uzatan, merdçe, erkekçe bağrını açan bir başbakan nasip etti.

İlk defa Türklük âlemiyle ve Türk dünyasıyla ilgilenen başbakanımıza tekrar tekrar takdir ve şükranlarımızı sunuyoruz.

TEKİN ERER
(Son Havadis - 11.11.1967)

Bir Gazete ki!

ÖZÜR: Dünkü gazetemizde bir istihbarat yanlışlığı *olarak İsveç* Güzelinin Dünya Güzeli seçildiğini bildirmiştik. Hata için okurlarımızdan özür dileriz.

(AKŞAM - 18.11.967)

NOT: Önceki günkü yazımızda bir dikkatsizlik sonucu Haiti-yi Amerika Birleşik Devletleri'nin üyelerinden olan Havai ile karıştırmışız. Haiti'nin Amerika ile bir ilişiği yoktur. İ.S.

(AKŞAM - 18.11.1967)

Ne Mutlu Gerici Olana!

Câhiliyet ne demektir? İslâmdan önceki devre «Câhiliyet» **diyorlar. Yirminci Asırda, güya medeniyetin pek ilerlediği bu zamanda yeni bir Câhiliyet devri başladı. Bu yeni câhiliyet şunlara dayanmaktadır: Darvin, Marks, Tarihi Maddecilik, Putçuluk, Engels, Diktatörlük, Durkheim, Sosyaylizm, Siyonizm Derebeylik, Freud, Komünizm, Mukaddes ferd... Bu câhiliyet kendisine** «ilerici» **demek te, iyi ahlâk ve iyi nizam savunucularına** «gerici» ***damgasını vurmaktadır.*** **Bu durumda** *«Ne mutlu gerici olana diyoruz.*

KADİRCAN KAFLI
(Tercüman — 6.11.1967)

Kadınlar, aman dikkat!

Bir kadının kendisini rüyada çıplak görmesi iyi değildir. Eğer kocası var ise boşanır. Kadın kendisini çarşıda başı açık ve üryan olduğunu görse, kendi nefsinde veya zevcinde veya sevdiği bir kimsede büyük bir müsibetin zuhur edeceğine alametitir.

Bâbıâlide Sabah
(15.11.1967)

A N T * Haftalık Dergi * Kurucuları: YAŞAR KEMAL, FETHİ NACİ, DOĞAN ÖZGÜDEN * Sahibi ve Genel Yayın Müdürü: DOĞAN ÖZGÜDEN * Bu sayıda Sorumlu Müdür: YAŞAR UÇAR * Teknik Sekreter: İNCİ ÖZGÜDEN * İdare yeri: EBUSUUD CADDESİ, TAN HANI, No: 98-302, SİRKECİ İSTANBUL * Telefon: 27 81 09 * Posta Kutusu 934 SİRKECİ İSTANBUL * Ankara Temsilciliği Tel: 13 40 30 *

Dizgi ve Baskı: VATAN MATBAASI * Taşra Dağıtımı: HUR DAĞITIM - Cağaloğlu - İstanbul, Tel: 27 38 54 * İstanbul Dağıtımı: FUAT BÜTE - Ankara Cad. 34 İSTANBUL, Tel: 27 89 49 * Abone Şartları: Yıllık 60 Lira, Altı Aylık 30 Lira Üç Aylık 15 Lira * İlân: Santimi 25 Lira; yayın ilânları yüzde 50 indirimlidir * Tek sütun üzerine 5 Santiklik kutu yayın ilânları 90 Lira'dan kabul edilmektedir..